

PLÁN [OBNOVY]

cestovná
mapa k lepšiemu
Slovensku

Kapitola

1

ČASŤ 1: VŠEOBECNÉ CIELE A SÚDRŽNOSŤ PLÁNU OBNOVY A ODOLNOSTI SR

1. Všeobecné výzvy a ciele - zhrnutie

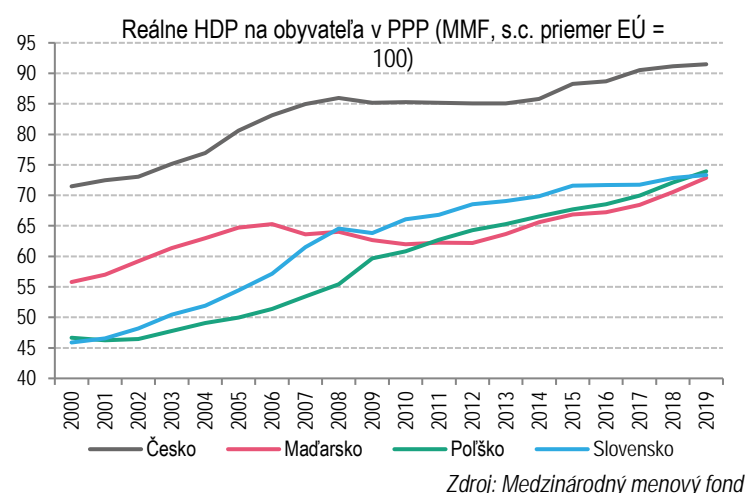
1.1. Ekonomická situácia v kontexte pandémie koronavírusu

Pandémia nového koronavírusu spôsobila celosvetovú zdravotnú krízu s priamym vplyvom na vývoj ekonomiky. Slovenské hospodárstvo kleslo v roku 2020 o 5,2%. Ekonomická kríza vyvolaná pandemiou sa na trhu práce prejavila najrýchlejším krátkodobým nárastom nezamestnanosti od roku 2009, no trh práce bol odolnejší a miera nezamestnanosti vzrástla v porovnaní s globálnou finančnou krízou menej. K tomu prispeli aj opatrenia podporujúce skrátenú prácu, pandemické dávky ošetrovného a nemocenské dávky. Tie síce štatisticky znížili dynamiku priemernej mzdy, no stabilizovali disponibilné príjmy obyvateľstva, a tým aj spotrebu domácností. Druhá vlna pandémie spomalila oživenie slovenskej ekonomiky a rast HDP v roku 2021 dosiahne 3,3%. Znovuzavedenie opatrení na obmedzenie šírenia nákazy stlmí spotrebu domácností v prvom štvrtroku. Ekonomické škody budú však vďaka odolnému priemyslu a zahraničnému dopytu nižšie než počas prvej vlny. K oživeniu ekonomiky tak dôjde v druhej polovici roka 2021 na základe stabilného trhu práce s postupným uvoľňovaním opatrení a nárastom podielu zaočkovanej populácie. Podporou ekonomiky a impulzom pre trh práce budú aj investície z fondu na podporu obnovy a odolnosti EÚ, vytvoreného na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady z dňa 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti 2021/241 (ďalej len „nariadenie (EÚ) 2021/241“). V dôsledku aktuálnej pandémie sa nepodarí naplniť strednodobý rozpočtový cieľ a hrubý dlh Slovenska presiahne maastrichtskú hranicu. Výpadok daňovo-odvodových príjmov a fiškálne náklady opatrení na stabilizáciu ekonomiky v roku 2020 spôsobili nárast deficitu na 6,2% HDP a v prípade hrubého dlhu prekročenie hranice 60% HDP. V aktuálnom roku sa pri zohľadnení dodatočnej rezervy na krytie vplyvov pandémie až na úrovni 2% HDP uvažuje s navýšením deficitu na 9,9% HDP.

1.2. Dlhodobý pohľad na ekonomický rast, konvergenciu a výzvy slovenskej ekonomiky

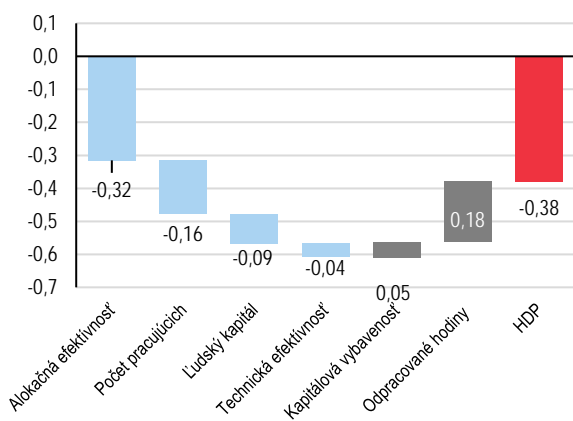
Slovensko už pred krízou spôsobenou pandemiou COVID-19 začalo zaostávať. Proces dobiehania životnej úrovne vyspelých krajín EÚ na rozdiel od regionálnych konkurentov spomalil, a to najmä pre absenciu reforiem. Prílev zahraničného kapitálu a know-how, ktorý bol v minulosti hlavným ťahúňom ekonomického dobiehania, sa vyčerpáva. Hlavnou výzvou pre Slovensko je preto vymaniť sa z pasce stredného príjmu a reštartovať konvergenčný proces. Ten by mal byť založený na zvelaďovaní ľudského kapitálu a vytváraní inovačného prostredia, ktoré posilní konkurencieschopnosť Slovenska v aktivitách s vyššou pridanou hodnotou, pričom rastu HDP by nemali ustúpiť ostatné aspekty kvality života.

Graf 1.1: Stagnujúca konvergencia Slovenska oproti regionálnym konkurentom ¹

¹ Vypočítané na základe HDP na hlavu pri parite kúpnej sily.

Graf 1.2: Zdroje ekonomického zaostávania Slovenska voči Nemecku (HDP obyvateľa Nemecka = 1)

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

Graf 1.3: Medzinárodné porovnanie Slovenska v kvalite života podľa OECD (Better Life index, poradie spomedzi 23 krajín OECD/EÚ)

Zdroj: OECD, prepočet IFP

Hlavným zdrojom ekonomického zaostávania Slovenska je nízka produktivita spôsobená alokačnou a technickou neefektívnosťou. Alokačná efektívnosť hovorí o tom, že ľudia a kapitál nie sú využívané efektívne – sú viazaní na málo produktívne činnosti a v menej konkurencieschopných firmách. „Vinníkom“ je najmä kvalita a integrita verejnej správy, ktorá ovplyvňuje administratívne a regulačné bariéry pre podnikateľov a vymožitelnosť práva. Technická efektívnosť vyjadruje mieru technologického zaostávania nedostatočným preberaním hotových technológií alebo implementáciou vlastného výskumu a vývoja.

Na druhom mieste vysvetľuje zaostávanie nízky počet pracujúcich. Na Slovensku pracuje príliš málo ľudí, čo je spôsobené nielen vyššou mierou nezamestnanosti, ale aj malým počtom cudzincov a nízkou participáciou mladých ľudí, dôchodcov a matiek s malými deťmi na trhu práce. Na druhej strane, z demografického hľadiska dnes Slovensko zažíva zlaté časy. Absolútny počet ľudí v produktívnom veku dosahuje vrchol, rovnako tak pomer populácie v produktívnom veku k populácii v pred a poproduktívnom veku. V horizonte 50 rokov však Slovensko bude patriť medzi najrýchlejšie starnúce ekonomiky EÚ a z jednej z najmladších krajín sa tak staneme jednou z najstarších krajín EÚ.

Tretím významným zdrojom zaostávania je kvalita ľudského kapitálu. Medzinárodné testovania naznačujú, že vo vekovej skupine 40 a viac ročných dosahuje Slovensko relatívne uspokojivú kvalitu ľudského kapitálu. Pri mladších vekových kohortách však začína výraznejšie zaostávať, čo je výstraha do budúcnosti. Ak sa nepodarí zvrátiť negatívny trend poklesu kvality ľudského kapitálu pozorovaný, napríklad aj v medzinárodných testovaniach, o niekoľko rokov bude nízka úroveň zručností hlavnou príčinou ekonomického zaostávania.

Popri snahe hľadať vnútorné zdroje na zvyšovanie životnej úrovne, musí Slovensko reagovať aj na globálne megatrendy, ktoré zasahujú všetky krajiny. Výzvou je prispôbiť verejné politiky, aby podporili odolnosť slovenskej ekonomiky voči rastúcim hrozbám, posilnili schopnosť maximálne využiť nové príležitosti a zároveň zvýšili pripravenosť riešiť problémy, ktoré si vyžadujú medzinárodnú spoluprácu.

Demografické zmeny sa prejavujú najmä vo zvyšujúcom sa podiele ľudí v poproduktívnom veku. Index ekonomickej závislosti starých ľudí sa do roku 2060 viac ako zdvojnásobí v každej z najväčších ekonomík sveta združených v G20. Slovensko je dokonca jednou z najrýchlejšie starnúcich krajín v Európe. Spoločnosť sa musí vyrovnávať s vyššími verejnými výdavkami a zároveň hľadať možnosti, ako predĺžiť pracovnú kariéru ľudí, riadiť migráciu za prácou alebo reštrukturalizovať ekonomiku. Nová demografická štruktúra si vyžiada napríklad posilnenie zdravotníctva a dlhodobej starostlivosti, či odstraňovanie bariér vo verejných priestoroch. Na zvrátenie nepriaznivého demografického stavu je nevyhnutné vykonať opatrenia na zastavenie poklesu populácie v súlade s medzinárodnými skúsenosťami a formulovať a presadzovať pro-rodinnú politiku.²

Zmeny v demografii obyvateľstva prinesú zvýšenú migráciu a boj o talenty. Vyspelé európske krajiny sa snažia čoraz intenzívnejšie priťahovať nedostatkovú pracovnú silu, a to nielen vysokokvalifikovanú, ale aj ľudí so strednou

² Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030

a nízkou úrovňou kvalifikácie. Slovensko zatiaľ v tomto konkurenčnom súboji prehráva. Viac občanov Slovenska pracuje v zahraničí ako cudzincov na Slovensku. Z krajiny odchádzajú vo vysokej miere najvýkonnejší ľudia (tzv. „top-performers“) a naopak, imigrácii dominujú ľudia pracujúci na menej kvalifikovaných pozíciách.

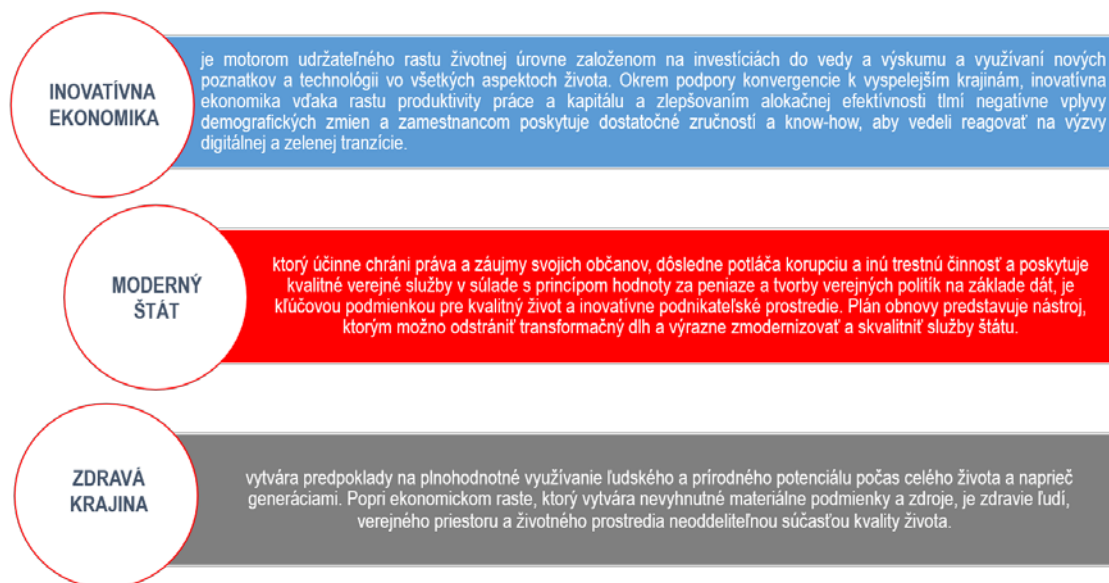
Najvýraznejšie technologické zmeny zasahujúce spoločnosť sa týkajú digitalizácie, automatizácie, umelej inteligencie a kybernetickej bezpečnosti. Digitalizácia prináša nové obchodné modely vo všetkých sektoroch ekonomiky. Vďaka tomu prudko rastie potreba IT pracovníkov. Medzi najväčšími svetovými spoločnosťami budú stále viac dominovať firmy z oblasti informačných technológií. Už v súčasnosti je osem z desiatich najhodnotnejších firiem sveta z oblasti IT. Výrobné procesy v priemysle aj v službách zasiahne postupujúca automatizácia. Veľa pracovných miest sa v dôsledku toho bude musieť transformovať a veľa ich pravdepodobne zanikne. Slovensko je krajinou, ktorá bude patriť medzi najviac zraniteľné ekonomiky. Automatizácia a nástup umelej inteligencie sú však zároveň príležitosťou zvýšiť produktivitu a mzdy. Kľúčovou výzvou je zvyšujúce sa tempo zmien a rozhodujúcim faktorom úspechu je rýchlosť adaptácie vzdelávania a sociálneho systému. S nástupom technologických zmien rastie význam kybernetickej bezpečnosti.

Klimatická zmena povedie k oveľa častejším extrémom počasia a prírodným katastrofám s priamym aj nepriamym vplyvom na Slovensko. Možno očakávať na jednej strane záplavy a prudké búrky, na druhej strane dlhé obdobia sucha, požiare a vlny horúčav. Štát musí zvládať reakciu na prírodné katastrofy a zároveň investovať do preventívnych opatrení. Kľúčovým úsilím v prevencii je dekarbonizácia, ktorá priamo ovplyvňuje aj konkurencieschopnosť ekonomík. Investície do environmentálne šetrných technológií môžu znížiť výrobné náklady firmám, vrátane environmentálnych poplatkov. Trendom je prechod kompetencií z národnej kontroly minimálne na úroveň EÚ. Dekarbonizačné ciele povedú k zmenám v štruktúre ekonomiky vrátane negatívnych vplyvov na trh práce. Zlyhanie v prevencii na úrovni krajín a v adaptácii môže byť pre Slovensko rizikom aj v podobe medzinárodných konfliktov a migrácie z najviac postihnutých regiónov.

1.3 Plán obnovy ako ucelená reakcia na krízu a principiálne výzvy slovenskej ekonomiky

Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (ďalej „POO“) je komplexnou odpoveďou na dôsledky krízy spojenej s pandemiou COVID-19, ako aj reakciou na identifikované hlavné výzvy a systémové nedostatky slovenskej ekonomiky. Plán obnovy je postavený na globálnej vízii Slovenska ako inovatívnej ekonomiky, ktorá je motorom udržateľného ekonomického rastu a zárukou úspešného zvládnutia zelenej a digitálnej transformácie, Slovenska ako moderného štátu, ktorý poskytuje občanom kvalitné verejné služby a napokon Slovenska ako zdravej krajiny, ktorá vytvára predpoklady na plnohodnotné využívanie ľudského a prírodného kapitálu. Pôsobením smerom k všetkým trom pilierom globálnej vízie pre Slovensko môže plán obnovy a odolnosti významne prispieť k opätovnému naštartovaniu rýchleho a udržateľného rastu hospodárstva aj kvality života na Slovensku.

Obrázok 1.1: Globálna vízia pre Slovensko založená na troch vzájomne prepojených pilieroch

Plán obnovy a odolnosti je zameraný na päť kľúčových oblastí verejných politík:

- zelená ekonomika
- vzdelávanie
- veda, výskum a inovácie
- zdravie
- efektívna verejná správa a digitalizácia

Cieľové oblasti pre reformy a investície zohľadňujú kľúčové problémy slovenskej ekonomiky a najdôležitejšie spoločenské výzvy. Boli vybraté na základe porovnania výsledkov krajiny oproti priemeru EÚ ako aj podľa spoločných európskych priorít. Vzdelávanie, veda, výskum a inovácie a zdravie patria k oblastiam, v ktorých Slovensko vo výsledkoch v medzinárodnom porovnaní najviac zaostáva (Graf 1.2) a Európska komisia v nich opakovane odporúča zintenzívniť reformné úsilie. Efektívna verejná správa a digitalizácia sú dôležitými faktormi, ktoré ovplyvňujú podnikateľské prostredie a kvalitu života. Zelená ekonomika podporí environmentálnu udržateľnosť, kvalitu života a prispeje k rozvoju zelených inovácií.

Tabuľka 1.1: Rozdelenie alokácie prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti SR na komponenty v piatich kľúčových oblastiach verejných politík aj s príspevkom k stanoveným cieľom zelenej a digitálnej transformácie.

Číslo	NÁZOV KOMPONENTU	POO v mil. €	Digitálny príspevok	Zelený príspevok
	Zelená ekonomika	2 301	170	2 199
1	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra	232	25	232
2	Obnova budov	741	0	735
3	Udržateľná doprava	801	145	705
4	Dekarbonizácia priemyslu	368	0	368
5	Adaptácia na zmenu klímy	159	0	159
	Vzdelávanie	892	235	114
6	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch	210	0	39
7	Vzdelávanie pre 21. storočie	469	229	12
8	Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl	213	7	63
	Veda, výskum, inovácie	739	156	79
9	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania vedy, výskumu a inovácií	633	156	79
10	Lákание a udržanie talentov	106	0	0
	Zdravie	1 533	43	311
11	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť	1 163	41	295
12	Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie	105	2	3
13	Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť	265	0	13
	Efektívna verejná správa a digitalizácia	1 110	730	29
14	Zlepšenie podnikateľského prostredia	11	6	0
15	Reforma justície	255	36	18
16	Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva	229	73	11
17	Digitálne Slovensko (štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika)	615	615	0
18	Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie	0	0	0
	Celkový súčet	6 575	1 334	2 732

Minimum: 1 266 2 342

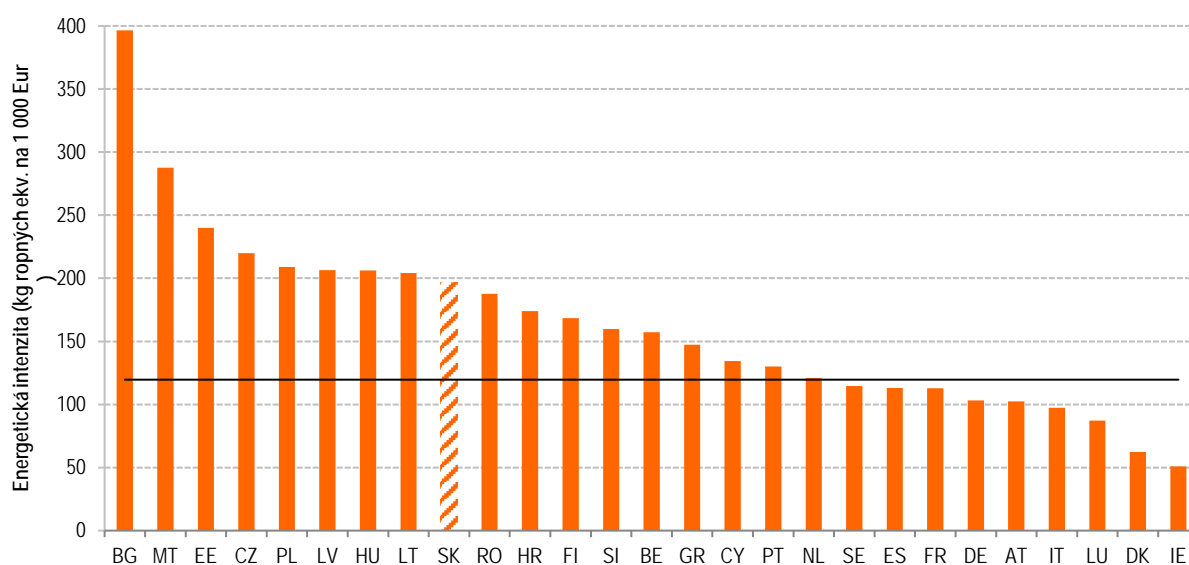
Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky reflektuje a je previazaný so šiestimi základnými piliermi, na ktorých je vystavaný mechanizmus podpory obnovy a odolnosti podľa článku 3 nariadenia (EÚ) 2021/241 a zameriava sa na oblasť zelenej transformácie a digitálnej transformácie, podporuje inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast vrátane hospodárskej súdržnosti, pracovných miest, produktivity, konkurencieschopnosti, výskumu, vývoja a inovácií a dobre fungujúceho vnútorného trhu so silnými malými a strednými podnikmi a sociálnu a územnú súdržnosť, posilňuje zdravotnú, ekonomickú, sociálnu a inštitucionálnu odolnosť s cieľom o.i. zvýšiť pripravenosť na krízy a schopnosť reakcie na krízy a zavádza politiky pre budúce generácie, deti a mládež, ako sú vzdelávanie a zručnosť, pričom naprieč opatreniami kladie dôraz na zachovávanie princípov rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí pre všetkých.

1.4 Zelená transformácia

1.4.1 Hlavné výzvy v oblasti zelenej transformácie

Zmena klímy ako aj pandémie COVID-19 predstavujú bezprecedentnú výzvu, vyžadujúcu si smerovanie k zelenej, obehovej a uhlíkovo neutrálnej ekonomike. Transformácia priemyslu v 90. rokoch a relatívne voľne stanovený cieľ na znížovanie emisií skleníkových plynov umožnili Slovensku ho nielen výrazne prekročiť, ale aj zvýšiť. Ani takéto zníženie emisií však nebude dostatočné na dosiahnutie uhlíkovej neutrality. Slovensko je jednou z najviac priemyselných krajín. Podiel energetiky a industriálnych procesov na slovenských emisiách skleníkových plynov je 72%. Priemyselná výroba a využívanie fosílnych palív v rámci priemyslu je zdrojom 41% všetkých emisií vyprodukovaných na Slovensku, čo je najvyššie číslo spomedzi krajín EÚ. Tento vysoký podiel súvisí so štruktúrou ekonomiky, ale je aj výsledkom zastaraných technológií.

Graf 1.4: Úroveň energetickej náročnosti v roku 2019

Zdroj: Eurostat

Slovensko má tretie najvyššie priemerné koncentrácie prachových častíc v ovzduší v EÚ. Kvalita ovzdušia na Slovensku sa síce v ostatných rokoch významne zvýšila, podiel obyvateľov vystavených znečisteniu ovzdušia zostáva relatívne vysoký. Až 17,5% obyvateľstva bolo v roku 2017 vystavených nadmerným koncentráciám PM_{2,5} a 24,2% koncentráciám prachových častíc PM₁₀. Podľa údajov SHMÚ až 86% prachových častíc pochádza z malých zdrojov, najmä domácností. Vyše 110 tisíc domácností stále kúri tuhými palivami. Pre nadpriemerné znečistenie ovzdušia prachovými časticami na Slovensku každoročne predčasne umiera 4 600 ľudí.

1.4.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy v oblasti zelenej transformácie

Zelená ekonomika

Reformy a investície z plánu obnovy reagujú na ambiciózne ciele na dosiahnutie uhlíkovej neutrality v Európskej únii do roku 2050 a redukciu skleníkových plynov do roku 2030 znížením emisií o 55% v porovnaní so základným rokom 1990. Zníženie emisií v priemysle je nevyhnutné nielen pre splnenie cieľov EÚ, ale aj dlhodobých environmentálnych záväzkov Slovenska.

Investície do podpory výstavby nových kapacít obnoviteľných zdrojov energií (OZE) a modernizácie existujúcich zariadení vyrábajúcich elektrinu z OZE v celkovom objeme 220 MW inštalovaného výkonu prispievajú k znižovaniu uhlíkovej náročnosti energetiky a podporia dosiahnutie EÚ cieľa na úrovni 32% podielu OZE na konečnej spotrebe energie do roku 2030.

Energetickú hospodárnosť, kvalitu ovzdušia a adaptáciu na zmenu klímy zvýši výstavba nových úsporných verejných budov nemocníc a škôl a obnova existujúcich budov vo verejnom aj súkromnom vlastníctve, vrátane 30-tisíc rodinných domov, s dôrazom na zlepšenie tepelnoizolačných vlastností, výmenu neefektívnych zdrojov tepla a teplej vody a aplikáciu adaptačných opatrení na zmenu klímy. K zníženiu energetickej náročnosti prispieje aj podpora inteligentných systémov riadenia budov. Investície z plánu obnovy by mali významne prispieť k cieľu znížiť spotrebu energie v budovách do roku 2050 o 40% a súčasne znížiť emisie z budov o 79% v porovnaní s rokom 2020.

Reformami v oblasti strategického plánovania dopravnej infraštruktúry a nadväzujúcimi investíciami do ekologickej dopravy, najmä do rekonštrukcie vyše 69 km železníc, dispečerizácie vyše 100 km železníc a výstavby 200 km novej cyklo dopravnej infraštruktúry, sa vytvorí čistejší, inteligentnejší, bezpečnejší a efektívnejší dopravný sektor. Prostredníctvom opatrení v pláne obnovy sa zvýši podiel ekologických foriem dopravy na celkovej deľbe prepravnej práce a zvýši sa aj objem prepraveného tovaru v ekologickejšej intermodálnej doprave, čím sa významne zníži produkcia CO₂ v sektore dopravy, ktorý patrí k sektorom s najvyšším rastom emisií. K znižovaniu emisií v doprave prispieje aj vybudovanie kostrovej siete mestskej a diaľkovej infraštruktúry pre vozidlá s alternatívnym pohonom.

Jedným z hlavných cieľov Slovenskej republiky pri transformácii ekonomiky na nízkouhlíkovú je zníženie emisií skleníkových plynov z priemyselnej výroby a priemyselných procesov. Berúc do úvahy úroveň produkcie skleníkových plynov v roku 2019, Slovensko musí pre splnenie cieľov zníženia skleníkových plynov do roku 2030 znížiť emisie o približne 5,5 mil. ton eqCO₂/rok. Zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle o minimálne 3 mil. ton eqCO₂ za rok by malo byť dosiahnuté najmä zavádzaním inovácií do priemyselných procesov, výmeny technológií so strednodobou a dlhodobou návratnosťou, zvýšeným využívaním najlepšie dostupných techník (tzv. BAT, „Best Available Technologies“), modernizáciou energeticky a materiálovo náročných prevádzok, či prechodom na čistejšie spôsoby výroby energie a produktov aj prostredníctvom využívania zdrojov energie bez emisií skleníkových plynov. Investície do dekarbonizácie priemyslu z plánu obnovy by mali dosiahnuť takmer 60% z potrebného zníženia na splnenie cieľa do roku 2030.

Adaptačnými reformami a investíciami z plánu obnovy sa zvýši dlhodobá odolnosť ekosystémov v krajine ako reakcia na zmeny klímy, a to rozširovaním bezzásahových častí chránených území a národných parkov s najvyšším stupňom ochrany, renaturáciou vodných tokov a znižovaním vplyvu prírodných katastrof. Reformne sa zdefiniuje udržanie krajinných štruktúr, čo bude mať zásadný význam pre ekologickú stabilitu krajiny doplnením územného plánovania v kontexte klimateckej zmeny a ochrany biodiverzity. Vytvorí sa rámec pre efektívnejší manažment vodných tokov, lepšie podmienky na dosiahnutie ich priaznivého stavu, zvýši sa schopnosť krajiny zadržiavať vodu a zabezpečí sa protipovodňová ochrana sídel a krajiny. Ochrana prírody bude doplnená o rozvojové plány mäkkého turizmu v dvoch národných parkoch, ktoré podporia ekologickú rekreáciu a vybudujú kvalitnú infraštruktúru pre rozmanité a moderné národné parky na Slovensku. Podpora prirodzených biotopov zabezpečí odolné lesné ekosystémy, ktoré prispievajú ku väčšej biodiverzite, zmierňovaniu zmeny klímy a uhlíkovej neutralite.

Efektívna verejná správa a digitalizácia:

Presun zdanenia z práce na vyššie dane z negatívnych externalít v rámci pripravovanej daňovej reformy podporí celkovú účinnosť environmentálnej politiky a pozitívne ovplyvní správanie spotrebiteľov a podnikateľov smerom k udržateľnému využívaniu prírodných zdrojov.

1.4.3 Dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

V zmysle nariadenia (EÚ) 2021/241 sa v rámci mechanizmu podporujú len tie opatrenia, ktoré dodržiavajú zásadu „výrazne nenarušiť“. Žiadne opatrenie na vykonávanie reforiem a implementáciu investícií, ktoré plán obnovy a odolnosti obsahuje, nemôže výrazne narušiť environmentálne ciele v zmysle článku 17 nariadenia (EÚ) 2020/852 o výraznom narušení plnenia environmentálnych cieľov. Korekčné opatrenia vyplývajúce z princípu rešpektovania šiestich environmentálnych cieľov sú zapracované do posudkov princípu „výrazne nenarušiť“ pre každú reformu a investíciu v pláne obnovy. Nakoľko sa viaceré investičné priority opakujú, zásady uplatnenia tohto princípu pomohli formovať obsah komponentov tak, aby boli pozitívnym vplyvom pri zelenej transformácii a uhlíkovej neutralite. Príkladmi uplatnenia horizontálnych korekčných princípov sú reforma nakladania so stavebným odpadom s povinnosťou recyklovať aspoň 70% vzniknutého odpadu, maximálna možná úroveň emisií štandardných vozidiel 50g/km eqCO₂ pri obnove vozového parku a dodržanie podmienok vyplývajúcich zo zeleného verejného obstarávania zabezpečujúcich energeticky efektívny výber hardvéru. Integrovaným korekčným princípom je dodržanie úspory pri obnove vybraných verejných budov, a to aspoň 30% z primárnej energie, ktoré významne prispieva k zmierňovaniu zmeny klímy.

Reforma nakladania so stavebným odpadom v duchu zásad obehového hospodárstva zabezpečí, že pri investíciách z plánu obnovy do obnovy budov a výstavby a rekonštrukcie infraštruktúry sa bude v plnej miere prihliadať na prevenciu vzniku nových odpadov a dôslednú separáciu a recykláciu vzniknutého odpadu s cieľom maximalizovať jeho opätovné využitie. Reforma nakladania so stavebným odpadom predznamená zásadnú transformáciu odpadového hospodárstva na Slovensku.

1.4.4 Alokácia na zelené investície z plánu obnovy

Celkový odhad alokácie plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky na stanovené ciele zelenej transformácie a zamedzenia klimatickej zmeny predstavuje 2,73 mld. EUR alebo 43% celkovej alokácie, čím naplní požiadavku na alokáciu aspoň 37% celej finančnej obálky z plánu obnovy na aktivity podporujúce boj proti klimatickým zmenám. Prehľad príspevku jednotlivých komponentov k cieľom zelenej transformácie poskytuje tabuľka 1.1 uvedená v texte vyššie.

1.5 Digitálna transformácia

1.5.1 Hlavné výzvy v oblasti digitálnej transformácie

Medzi hlavné výzvy Slovenska patria rozvoj digitálnych zručností obyvateľov, budovanie inovatívneho prostredia, efektívnejšie využívanie technologických inovácií, ktoré slúžia na efektívnu a transparentnú komunikáciu občana so štátom a posilnenie digitálnych procesov v štátnej správe. Hoci výsledky slovenskej elektronickej štátnej správy (tzv. „eGovernment“) sa zlepšujú, nezodpovedajú očakávaniam a zaostávajú za priemerom EÚ. Skóre Indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI), ktoré monitoruje pokrok digitálnej konkurencieschopnosti krajín EÚ, sa od roku 2016 v oblasti eGovernmentu zvyšuje. Napriek tomu zaostávajú výsledky digitalizácie verejnej správy za priemerom EÚ a pozícia Slovenska sa v porovnaní s inými krajinami nezlepšuje. Spomedzi 28 hodnotených krajín kleslo Slovensko z 24. pozície v roku 2018 na 26. pozíciu v roku 2020.

Atraktivnosť elektronických služieb štátu stagnuje. V roku 2019 viac ako polovica Slovákov využila internet na komunikáciu so štátom a počet online poskytovaných služieb sa priblížil priemeru EÚ. Napriek tomu sa miera používania digitálnych služieb verejnej správy nezvyšuje mimo subjektov, od ktorých ju vyžaduje legislatíva. Digitalizácia služieb do veľkej miery kopíruje rozdelenie agendy medzi úradmi, bez využitia potenciálu na prispôsobenie služieb čo najefektívnejšiemu vyriešeniu životných situácií občana. Prekážkou využívania môže byť aj vysoká nedôvera v elektronickú komunikáciu a infromatická negramotnosť účastníkov. Takmer pätina respondentov Eurobarometra deklarovala, že nevyužila digitálnu komunikáciu so štátom z bezpečnostných dôvodov. Medzi rokmi 2015 a 2019 ide o najvyšší nárast nedôvery v EÚ.

Podľa medzinárodného indexu, ktorý porovnáva angažovanosť 193 krajín v oblasti kybernetickej bezpečnosti, sa Slovensko medzi rokmi 2017 a 2018 posunulo z 83. na 45. pozíciu. K zlepšeniu došlo vďaka stanoveniu formálnych požiadaviek a pravidiel v oblasti kybernetickej bezpečnosti, výzvou je však ich presadenie do praxe.

1.5.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy v oblasti digitálnej transformácie

Efektívna verejná správa a digitalizácia

Plán obnovy reaguje na uvedené výzvy vytváraním podmienok na digitálnu transformáciu ekonomiky, zlepšovanie digitálnych zručností a rozšírenie práce a vzdelávania na diaľku. Inteligentné a digitálne investície podpora rýchlejšie, efektívnejšie a kvalitnejšie služby občanom, znížia náklady poskytovania verejných služieb a zaručia lepší zber údajov pre hodnotenie verejných politík. Digitálne služby verejnej správy na centrálnom mieste založené na životných situáciách minimalizujú potrebu administratívnych úkonov občana a podnikateľa, znížia časové a finančné náklady spojené s komunikáciou so štátom a zabezpečia plynulý a konzistentný používateľský zážitok bez potreby poznania kompetencií úradov. Nové procesy a princípy kybernetickej bezpečnosti pritom zabezpečia zvýšenú dôveru v interakcie občanov, podnikov a verejnej správy prostredníctvom elektronických služieb.

Investície do nových užívateľsky prívetivých informačných systémov napomôžu modernizácii a skvalitňovaniu služieb justície, polície, hasičského a záchranného systému. Elektronizácia súdnych konaní a služieb súdov prispeje k lepším službám verejnej správy občanom a firmám. Digitalizácia a nový transparentný procesný rámec pre priebeh likvidačných a reštrukturalizačných konaní budú priaznivo pôsobiť na rozhodnutie začať s podnikaním, prispievajú k urýchleniu uzavretia určitej životnej kapitoly podnikateľa, pomôžu veriteľom získať dôveru v transparentnosť procesu a znížia výdavky. Digitálnu transformáciu podpora aj inteligentné a digitálne investície do zjednodušenia platenia daní a odvodov.

Plán obnovy svojim reformným rámcom podporí rozšírenie širokopásmového 5G pripojenia a vytvorí prostredie na podporu súkromných investícií do budovania komunikačných sietí, zníženie nákladov a zrýchlenie realizácie jednotlivých projektov. Štátne dotácie do výstavby pripojenia budú pokračovať prostredníctvom finančných zdrojov z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Dosiachnutie národných cieľov, nadväzovanie na EÚ kontext a koordináciu výstavby podporí efektívna medzirezortná koordinácia politik pre oblasť elektronických komunikácií (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb SR) aj prostredníctvom funkčnej medzirezortnej Kancelárie pre širokopásmové pripojenie (Broadband Competence Office).

Vzdelávanie

Zvyšovanie digitálnych zručností je kľúčovým nástrojom na digitalizáciu celého hospodárstva a verejnej správy a zároveň kľúčovým predpokladom pre úspešné zvládnutie výziev digitálnej transformácie. Plán obnovy prinesie investície do digitálnej infraštruktúry a vybavenia na všetkých úrovniach vzdelávania ako aj reformu kurikula spolu s prípravou učiteľov na nové formy výučby s dôrazom na rozvoj digitálnych zručností a prácu s informačnými a komunikačnými technológiami. Opatrenia prispievajú k vytvoreniu digitálneho vzdelávacieho ekosystému a tvorbe lokalizovaného digitálneho vzdelávacieho obsahu. Inklúzia vo vzdelávaní a zlepšený prístup k digitálnym technológiám aj v menej rozvinutých regiónoch pomôžu premostiť bariéry pre znevýhodnené deti a zvýšiť ich predpoklady úspešne čeliť výzvam dvojitej transformácie.

Veda, výskum a inovácie

Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií podporí zelenú a digitálnu transformáciu zameraním výskumno-inovačných investícií do kľúčových transformačných oblastí, akými sú napríklad inteligentná mobilita a rozvoj inteligentných miest a regiónov, IT a kybernetická bezpečnosť, biotechnológie alebo zelené technológie. Podpora sa transformačné a inovačné konzorciá, s cieľom prepojiť potreby trhu a vývojové možnosti, kde očakáva najvýraznejšie zastúpenie prijímateľov zo segmentu digitálnych inovácií. Okrem vedecko-výskumných výziev pre vytváranie technológií budúcnosti sa prostredníctvom digitálnych „voucherov“ bude stimulovať zavádzanie nových digitálnych technológií vo firmách. Potrebné expertné kapacity pre rozvoj digitálne poháňanej ekonomiky pomôžu zabezpečiť opatrenia na udržanie domácich a lákanie zahraničných talentov.

Zdravie

Digitálne investície do zavedenia centra zdieľaných služieb pre centrálnu riadenie nemocníc z plánu obnovy zefektívnia medicínske a prevádzkové procesy v ústavnej starostlivosti, čo zvýši kvalitu starostlivosti a uvoľní časové a ľudské zdroje, ktoré môžu byť lepšie využité inde. Podporí sa telemedicína a digitalizovaná patológia. V oblasti dlhodobej starostlivosti vznikne nový integrovaný systém posudzovania zdravotného postihnutia a potreby

dlhodobej starostlivosti, ktorý prepojí systém elektronického zdravotníctva s informačným systémom sociálnych služieb a ďalšími elektronickými registrami verejnej správy. Zabezpečí sa tak transparentnosť a efektívnosť posudkového procesu.

Zelená ekonomika

Inteligentné a digitálne investície do elektrizačnej sústavy podporia rýchlejšiu, spoľahlivejšiu a nákladovo efektívnejšiu integráciu obnoviteľných zdrojov a prispievajú k znižovaniu cien elektrickej energie pre spotrebiteľov. Investície do automatizácie a digitalizácie riadenia dopravy na železničných tratiach prinesú zvýšenie prepravnej kapacity železničných tratí, zrýchlenie a väčšiu spoľahlivosť železničnej dopravy, čo bude priaznivo pôsobiť na motiváciu cestujúcich k presunu z individuálnej automobilovej dopravy na udržateľné formy cestovania.

1.5.3 Alokácia na digitálne investície z plánu obnovy

Celkový odhad alokácie na stanovené ciele digitálnej transformácie predstavuje 1,3 mld. eur, čím naplní požiadavku na alokáciu aspoň 20% celej finančnej obálky na digitálnu transformáciu. Prehľad príspevku jednotlivých komponentov k cieľom digitálnej transformácie poskytuje tabuľka 1.1 uvedená v texte vyššie.

1.6 Inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast

1.6.1 Hlavné výzvy v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu

V predkrízovom období slovenská ekonomika ťažila z extenzívneho rastu založeného na zapájaní voľnej pracovnej sily a prilive vysoko-produktívneho priameho zahraničného kapitálu, ktorý zabezpečoval skokové nárasty v produktivite vďaka dovozu efektívnejších technológií. Toto nízko visiace ovocie je však do veľkej miery už poberané a ekonomika potrebuje nové impulzy. Slovensko je v riziku uviaznutia v pasci stredného príjmu. Silný ekonomický rast v minulých obdobiach prispel k zvýšeniu zamestnanosti a znižovaniu rizika chudoby v populácii. Napriek tomu však zostáva dlhodobá nezamestnanosť stále nad priemerom krajín EÚ. Výzvou zostáva nízka zamestnanosť znevýhodnených skupín, ktoré čelia výrazne vyššiemu riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. Pandémia koronavírusu navyše prerušila pozitívny vývoj na trhu práce a prehĺbila štrukturálne problémy. Kvôli prudkému poklesu ekonomického rastu sa očakáva v roku 2021 zvýšenie miery nezamestnanosti na 7,1%. Ľudia prídu o prácu najmä vo vybraných sektoroch služieb s nižšou kvalifikovanou pracovnou silou, ale aj v priemysle a stavebníctve.

1.6.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu

Zelená ekonomika

Kríza spôsobená šírením COVID-19 významne zasiahla stavebný sektor, ktorý je popri turistickom ruchu, gastronómii, maloobchode, sektore kultúry a športu jedným z najväznejšie postihnutých odvetví. Prostriedky z plánu obnovy na zelenú obnovu budov a modernizáciu infraštruktúry ekologickej dopravy pomôžu opätovne naštartovať stavebný sektor a vytvoria nové pracovné miesta v stavebníctve na lokálnej úrovni, čím podporia aj malé a stredné podniky a poskytnú stimul pre dodávateľsko-odberateľské vzťahy v celom sektore stavebníctva a nadväzujúcich činností.

Podporu zamestnanosti sľubuje aj zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie v energetickom mixe. Nové pracovné miesta vzniknú integráciou OZE v sektoroch výroby na lokálnej úrovni (napr. komunity vyrábajúce energiu z OZE), ako aj na národnej úrovni či už v sektore výroby energie z OZE alebo cez vznik nových obchodných modelov.

Reformy a investície do udržateľnej dopravy prispievajú k rastu a tvorbe pracovných miest vo verejnej osobnej doprave a v intermodálnej nákladnej doprave a vytvoria priestor na zvýšenie účasti na trhu práce a produktivity práce najmä v skupinách obyvateľstva s nízkym príjmom. Budovaním infraštruktúry alternatívnych pohonov a podporou výskumno-vývojového a inovačného potenciálu Slovenska sa podporí postupný prechod automobilového sektora od výroby vozidiel so spaľovacím motorom smerom k ekologickejšim alternatívam s vyššou pridanou hodnotou, čím sa podporí udržateľnosť a konkurencieschopnosť lokálneho automobilového sektora do budúcnosti.

Finančný impulz pre výmenu technológie pomôže dekarbonizovať podniky v rámci európskeho systému obchodovania s emisiami (ETS), rovnako ako podniky mimo ETS produkujúce emisie skleníkových plynov, čo zníži

náklady domácich firiem na nákup emisných kvót, prispeje k zvýšeniu ich konkurencieschopnosti a podporí udržateľnosť pracovných miest v sektore. Význam dekarbonizácie priemyslu podčiarkuje aj skutočnosť, že Slovensko má v súčasnosti druhý najväčší podiel zamestnanosti v priemysle spomedzi všetkých krajín Európskej únie a zároveň vykazuje vysokú environmentálnu náročnosť ekonomiky.

Konkurencieschopnosť ekonomiky pomôže zvýšiť aj priaznivá cena elektrickej energie, ku ktorej prispievajú opatrenia plánu obnovy nielen podporou nákladovo-efektívnych investícií do OZE a energetickej efektívnosti, ale aj zameraním na ukončenie podpory spaľovania domáceho hnedého uhlia v elektrárni Nováky, na ktorú slovenskí spotrebitelia elektrickej energie prostredníctvom TPS (tarify za prevádzkovanie systému) prispievajú vyše 100 miliónov eur ročne.

Reforma ochrany prírody v rámci opatrení adaptácie na zmenu klímy začne proces transformácie hospodárstva v chránených územiach z intenzívnej ťažby dreva na prírodu blízke obhospodarovanie a mäkký turizmus s vyššou pridanou hodnotou a diverzifikovanou štruktúrou pracovných príležitostí.

Vzdelávanie

Zlepšenie výsledkov vzdelávania vďaka kurikulárnej reforme a lepšej príprave učiteľov v rámci plánu obnovy pomôže reštartovať a zrýchliť ekonomický rast a konvergenciu Slovenska k priemeru EÚ, pričom zvýšenie kvality slovenských žiakov a študentov nad úroveň priemeru krajín OECD by mohlo dlhodobo zvýšiť ročný ekonomický rast o 0,5 percentuálneho bodu. Dôraz na posilnenie inklúzie sociálne a zdravotne znevýhodnených detí vo vzdelávaní zmierni negatívny vplyv socioekonomického zázemia detí na ich vzdelávacie výsledky, vytvorí predpoklady pre realizáciu ich plného vzdelávacieho potenciálu a umožní tak ich úspešné začlenenie do spoločnosti a na trh práce. Zvýšenie kvality slovenských vysokých škôl podporou ich diverzifikácie a profilácie a väčšou otvorenosťou k spolupráci so zahraničím a súkromným sektorom prispeje k vyššej konkurencieschopnosti ekonomiky, k ekonomickému rastu a udržateľným pracovným miestam.

Veda, výskum a inovácie

Kvalitnejší výskum, spolupráca so súkromným sektorom a prepájanie s excelentnými výskumníkmi v zahraničí, ale aj medzi kvalitnými výskumnými tímami navzájom, podporí rozvoj sektorov s vysokou pridanou hodnotou, naštartuje inovácie a povedie k vyššej konkurencieschopnosti slovenských podnikov. Vzniknú nové a zlepšia sa udržateľnosť existujúcich pracovných miest a podporí sa prechod od priemyselnej k znalostnej ekonomike a k budovaniu strategickej autonómie EÚ v oblasti top inovatívnych technológií. Lepšia koordinácia politík zefektívni investície do výskumu a inovácií, či už z prostriedkov plánu obnovy, ale aj európskych štrukturálnych a investičných fondov a štátneho rozpočtu a posilnené financovanie z verejných zdrojov stimuluje naviazanú súkromnú participáciu na výskume, vývoji a inováciách, kde sa očakáva zvýšenie súkromných výdavkov na výskum a vývoj na strednodobom horizonte do roku 2024 na 0,6% HDP pri celkových výdavkoch 1,2% HDP.

Lákание a udržanie talentov predstavuje do budúcnosti významné predpoklady na rast ekonomiky a tvorbu pracovných miest. Odstránenie bariér pre zahraničných pracovníkov a študentov vďaka jednoduchšiemu procesu získavania povolenia na zamestnanie a pobyt pomôže uspokojiť dopyt po nedostatkových a vysokokvalifikovaných pozíciách na slovenskom trhu práce a pomôže prilákať talenty. Účinnými politikami pre podporu študijnej a pracovnej mobility podporenými z plánu obnovy tak dôjde k zmierneniu narastajúceho demografického tlaku. V horizonte piatich rokov je cieľom zvýšiť podiel vysokokvalifikovaných ľudí zo zahraničia na celkovej počte pracujúcich v SR z 0,5% na 1% a vyrovnanie salda odchádzajúcich a prichádzajúcich študentov na slovenské vysoké školy.

Efektívna verejná správa a digitalizácia

Zavedením efektívnych nástrojov a elektronických služieb vo verejnej správe, vytvorením predpokladov pre digitálnu transformáciu priemyslu a ďalších podnikov a tiež podporou digitálneho ekosystému sa podporí hospodársky rast a vytváranie nových pracovných miest v odvetviach, ktoré budú menej citlivé na prebiehajúcu digitalizáciu ovplyvňujúcu trh práce, najmä v sektore informatiky a informačných technológií, ktorý má dlhodobo vysokú pridanú hodnotu. Nová, flexibilná legislatíva umožní vytváranie a fungovanie nových podnikateľských modelov a platforiem ako aj podporu startupov a spoločných verejno-súkromných klastrov a think-tankov.

Vyššia transparentnosť procesov vo verejnej správe, boj proti korupcii, kvalitnejšie verejné služby a znižovanie byrokracie umožnia znížiť náklady podnikateľského sektora, čo povedie k zvýšeniu produktivity

a konkurencieschopnosti slovenských podnikov. Reformou verejného obstarávania sa zároveň zvýši dôvera voči inštitúciami verejnej správy a podporí sa súťaživosť o verejné zákazky. Zavedenie novej metodiky hodnotenia vplyvov na digitalizáciu (tzv. DIA, „Digital Impact Assessment“) prinesie účinnejšiu reguláciu digitálnej ekonomiky a systematické odstraňovanie byrokratických prekážok a iných regulačných obmedzení zlepši postavenie účastníkov trhu, uľahčí nasadzovanie inovácií a umožní vznik nových podnikateľských modelov.

Presun zdanenia z práce na spotrebu, majetok a rozšírený zelený daňový základ, ktoré prinesú fiškálne reformy z plánu obnovy, sa pozitívne odrazí na konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky a na dlhodobom ekonomickom raste. Nižšia efektívna daň z práce bude pozitívne vplyvať na ochotu zamestnať sa a zamestnávať a nižšie marginálne zdanenie posilní ochotu zvyšovať a priznávať vyšší príjem.

Zdravie

Modernizácia nemocníc z plánu obnovy je jedným zo spôsobov ako prilákať a udržať zdravotníckych pracovníkov na Slovensku. Modernizáciou budov, zavádzaním moderných klinických procesov a novým materiálno-technickým vybavením siete nemocníc sa zvýši atraktivita pracovného prostredia pre zamestnancov v zdravotníctve, čo prispeje k udržateľnosti pracovných miest. Nemocnice pri súčasnom nepriaznivom stave, procesoch aj podmienkach pre vedu a výskum neponúkajú atraktívne pracovné prostredie pre kvalifikovaný personál a Slovensko zaznamenáva nedostatok odborného zdravotníckeho personálu v dôsledku jeho odchodu za lepšími podmienkami do zahraničia, hoci napríklad mzdy lekárov a sestier, merané ako podiel priemernej mzdy v hospodárstve, sú porovnateľné so zahraničím.

Optimalizovaná a obnovená sieť nemocníc umožní efektívnejšie alokovať zdroje v celom systéme zdravotnej starostlivosti a dosahovať tak kvalitnejšiu, dostupnejšiu a efektívnejšiu zdravotnú starostlivosť, čo pomôže reštartovať a zrýchliť ekonomický rast a konvergenciu Slovenska k priemeru EÚ. Centralizácia riadenia najväčších štátnych nemocníc pomôže efektívnejšie hospodáriť a pružnejšie aplikovať jednotné postupy a metodiky v medicínskych a prevádzkových procesoch nemocníc, zatiaľ čo integrovaný systém sociálnej a zdravotnej dlhodobej starostlivosti umožní optimálnejšie využívať personál a existujúce kapacity. Posilnenie kapacít následnej starostlivosti v nemocniciach a teréne zníži záťaž neformálnych opatrovateľov, spravidla rodinných príslušníkov, a zvýši ich participáciu na trhu práce. Riziko vzniku odkázanosti alebo invalidity sa zníži včasnou a kvalitnejšou rehabilitáciou, čo prispeje k väčšej produktivite práce a nižšej záťaži na systém sociálneho zabezpečenia.

1.7 Očakávaný vplyv realizácie reforiem a investícií z plánu obnovy a odolnosti na slovenskú ekonomiku

1.7.1. Vplyv plánu obnovy v strednodobom horizonte

Prostriedky z fondu na podporu obnovy a odolnosti zvýšia do roku 2024 HDP Slovenska o 1,8% a zamestnanosť o 1,5%. Vplyv na HDP bude kopírovať trajektóriu realizácie jednotlivých investícií a podporí ho najmä tvorba fixného kapitálu. Investície by mali byť v roku 2024 vďaka prostriedkom z plánu obnovy o takmer 8% vyššie. Následne sa jeho vplyv na investície a HDP na konci horizontu spolu s ukončením čerpania zmierni. Trh práce zareaguje na stimul s miernym oneskorením. V roku 2024 bude celková zamestnanosť vyššia o 1,5%, avšak ku koncu horizontu čerpania prostriedkov predpokladáme ešte mierne zosilnenie efektu (Tabuľka 1.2).

Potenciál slovenskej ekonomiky bude vďaka prostriedkom z fondu na podporu obnovy a odolnosti v roku 2026 vyšší o 2,4% (Graf 1.6). Z toho 0,7 percentuálneho bodu tvorí príspevok vyššej tvorby kapitálu, ktorý je v roku 2026 vďaka realizácii výdavkov z plánu obnovy vyššia takmer o 1,3%. Viac kapitálu však povedie aj k efektívnejšiemu rozloženiu zdrojov v ekonomike a vyššej produktivite. Týmto spôsobom môžu investície z plánu obnovy zvýšiť celkovú produktivitu faktorov na konci horizontu čerpania a teda aj potenciál slovenskej ekonomiky o dodatočných 1,7%. Vďaka prostriedkom z fondu na podporu obnovy a odolnosti bude potenciálny rast slovenskej ekonomiky v rokoch 2022 až 2026 vyšší o takmer 20% oproti scenáru bez fondu.

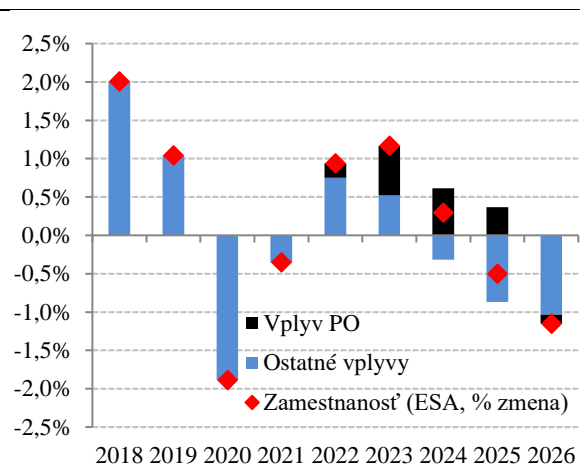
Tabuľka 1.2: Vplyvy realizácie Plánu obnovy a odolnosti SR zahrnuté v prognóze

	Zmena hodnoty jednotlivých premenných oproti vývoju bez plánu obnovy (v %)		
	Reálne HDP	Reálne investície	Celková zamestnanosť
2021	0,2	0,7	0,0

2022	1,4	6,5	0,2
2023	1,8	6,7	0,8
2024	1,8	7,9	1,5
2025	1,3	5,7	1,8
2026	0,7	2,6	1,7

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

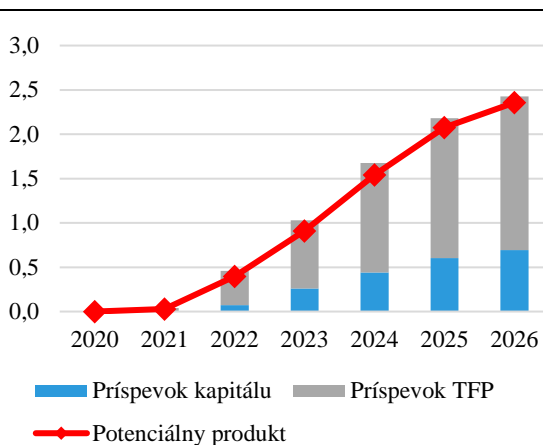
Graf 1.5: Odhad rastu zamestnanosti

PO - plán obnovy

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

Graf 1.6: Vplyv plánu obnovy na potenciálny produkt (%)

PO - plán obnovy

Zdroj: Inštitút finančnej politiky

1.7.2 Vplyv štrukturálnych reforiem plánu obnovy na dlhodobom horizonte

Štrukturálne reformy obsiahnuté v pláne obnovy majú dominantný vplyv na ekonomickú výkonnosť Slovenska v dlhodobom horizonte. Dostupný odhad makroekonomických vplyvov ukazuje ekonomický benefit minimálne vo výške 5,3% HDP do roku 2040. V rámci odhadov prinášajú najväčšie výnosy politiky v oblasti kvality, dostupnosti a inklúzie vzdelávania, politiky vo vede, výskume a inováciách. Kritickou intervenciou je aj lákanie mozgov. Politiky zamerané na ľudský kapitál tak tvoria približne tri štvrtiny ekonomických benefitov. Zvyšnú štvrtinu vytvárajú opatrenia ovplyvňujúce rast kanálom nekorupčného, predvídateľného a konkurencieschopného podnikateľského prostredia, podporujúce stabilný rast investícií, sektor malých a stredných podnikov a technickú a alokačnú efektívnosť. Namerané výsledky sú v súlade s modernou teóriou ekonomického rastu. Podrobnejšie vyčíslenie makroekonomických dopadov realizácie plánu obnovy poskytuje časť 4 plánu obnovy.

1.8 Sociálna a teritoriálna kohézia

1.8.1 Hlavné výzvy v oblasti sociálnej a teritoriálnej kohézie

Hospodárske a sociálne rozdiely medzi regiónmi na východe a západe Slovenska sú výrazné. Napriek pozitívnemu vzostupnému trendu, ktorý pri porovnaní hodnôt regionálnej konkurencieschopnosti z rokov 2016 a 2019 zaznamenali všetky štyri slovenské regióny NUTS 2, pretrvávajú markantné rozdiely medzi Bratislavou a ostatnými regiónmi Slovenska naprieč sledovanými oblasťami. Podobný rozdiel existuje v prípade výdavkov na výskum a vývoj, podielu obyvateľstva s terciárnym vzdelaním a zamestnanosti vo výrobných odvetviach so stredne vyspelými a vyspelými technológiami. Regionálne rozdiely sú viditeľné aj v porovnaní čistého disponibilného príjmu, ktorého výška sa v roku 2017 pohybovala od 87% na východe krajiny až po 153% v Bratislavskom kraji.

Napriek pozitívnym výsledkom na trhu práce v predkrízovom období čelia určité skupiny nevýhodám. Nezamestnanosť osôb s nízkou kvalifikáciou je jedna z najvyšších v EÚ a v roku 2018 sa pohybovala na úrovni 29,8% (13,3% v EÚ). Situácia je obzvlášť závažná v prípade mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou (43,5% oproti

21,1% v EÚ). Pretrvávajú veľké regionálne rozdiely, pričom vo východných regiónoch existuje pomerne horšia situácia naprieč všetkými pracovnými trmi a sociálnymi ukazovateľmi. Situácia je obzvlášť kritická v prípade marginalizovaných rómskych komunít.

1.8.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy v oblasti sociálnej a teritoriálnej kohézie

Vzdelávanie

Dostupnosť kvalitnej predškolskej výchovy a inkluzívny vzdelávací systém orientovaný na individuálne potreby a schopný kompenzovať nerovnosti v štartovacích pozíciách vyplývajúce zo zdravotného a sociálneho znevýhodnenia prispeje k zmierneniu ekonomických, sociálnych a regionálnych rozdielov v rámci Slovenska. Dôraz na začlenenie detí vyrastajúcich v generačnej chudobe zároveň posilní ekonomickú a sociálnu odolnosť v súvislosti s nepriaznivým demografickým vývojom. Nákup a inštalácia digitálneho vybavenia a softvérov na školách umožní zjednotiť štandard vybavenia pre všetky školy bez ohľadu na ich polohu, čo vyrovná šance žiakov z chudobnejších regiónov ako aj z nižších socioekonomických vrstiev na kvalitné digitálne vzdelávanie. Špecifické nastavenie financovania vysokých škôl umožní diferencovane zohľadniť rôzne konkrétne silné a slabé stránky vysokých škôl, posilniť praktickú orientáciu niektorých z nich, a tým zvýšiť sociálnu a regionálnu kohéziu.

Zdravie

Výsledkom optimalizácie siete nemocníc akútnej starostlivosti, na ktorú nadviažu investície do obnovy infraštruktúry, bude zníženie regionálnych rozdielov v prístupe obyvateľstva ku kvalitnej a časovo dostupnej zdravotnej starostlivosti. Investície z plánu obnovy posilnia aj oblasť primárnej starostlivosti podporou otvárania ambulancií všeobecného lekárstva v oblastiach so slabou dostupnosťou.

Komplexná reforma dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti zvýši inklúziu osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ako aj mieru ich sociálnej ochrany. Rozvoj formálnych služieb komunitnej dlhodobej starostlivosti takisto prispeje k zmierneniu neprimeranej záťaže rodín, ktoré opatrujú blízkych seniorov a osoby so zdravotným postihnutím a umožní im participovať na trhu práce. Rozšírenie kapacít ústavnej a komunitnej paliatívnej starostlivosti zmierni regionálne rozdiely v možnosti výberu miesta dožitia u terminálne chorých pacientov.

Podpora dostupnosti starostlivosti o duševné zdravie môže prispieť k zvýšeniu zamestnanosti a zníženiu chudoby v menej rozvinutých regiónoch. Nezamestnanosť, chudoba a duševné problémy sú silno prepojené a predstavujú začarovaný kruh príčiny a dôsledku. V krajinách EÚ majú ľudia zo skupiny s najnižším príjmom dvakrát väčší výskyt chronickej depresie ako ľudia s najvyšším príjmom.

Efektívna verejná správa a digitalizácia

Rozvoj digitálnych služieb a rozšírenie vysokorychlostného širokopásmového pripojenia zabezpečí rovnaký prístup všetkých občanov, vrátane znevýhodnených skupín, k službám verejnej správy, moderným spôsobom vzdelávania a práce na diaľku bez ohľadu na to, kde žijú. Rozvoj digitálnych zručností prispeje k znižovaniu regionálnych a sociálnych rozdielov.

Efektívnejší, transparentnejší a dôveryhodnejší súdny systém zabezpečí právnu istotu obyvateľov, zvýši dôveryhodnosť súdnictva, jeho výkonnosť a kvalitu a pomôže znížiť regionálne rozdiely v dostupnosti a kvalite služieb justície.

Zníženie daňového zaťaženia práce zvýši čisté príjmy a zlacní zamestnávanie, s pozitívnou odozvou obzvlášť v menej rozvinutých regiónoch a u menej kvalifikovaných zamestnancov, pričom práca je najefektívnejším nástrojom na znižovanie rizika chudoby a zvyšovanie životnej úrovne.

Zelená ekonomika

Zelená obnova budov nasmeruje významnú časť investícií do obnovy verejných budov, pamiatok a súkromných rodinných domov do regiónov, s prihliadnutím na potreby sociálne znevýhodnených domácností a problematiku energetickej chudoby, čím sa podporí rast a zamestnanosť v menej rozvinutých regiónoch ako aj sociálna a ekonomická kohézia obyvateľov. Dekarbonizácia priemyslu a výmena zastaraných technológií vykurovania a ohrevu teplej vody na tuhé palivá v rodinných domoch za moderné, vysoko-efektívne zariadenia zníži emisie a výrazne pomôže zlepšiť nepriaznivú smogovú situáciu v niektorých regiónoch, a tým aj verejné zdravie

a produktivitu práce miestnych obyvateľov. Obnova verejných budov bude zahŕňať prvky zlepšovania bezpečnosti a prístupnosti týchto budov (debarierizačné opatrenia pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie), čím sa podporí sociálne a ekonomické začlenenie zdravotne znevýhodnených osôb.

Modernizácia železničnej infraštruktúry napojí geograficky znevýhodnené regióny na dopravné uzly európskeho významu, čím prispeje k zatraktívneniu prostredia pre investorov, hospodárskemu rozvoju a znižovaniu regionálnych rozdielov. Výstavba cyklistickej infraštruktúry vytvorí pracovné príležitosti v regiónoch a odomkne možnosti cyklistickej dopravy ako lacnej, rýchlej a zdravej alternatívy dochádzania za prácou a povinnosťami na kratšie vzdialenosti, čo prispeje k väčšej začlenenosti nízko-príjmových skupín v menej rozvinutých regiónoch na trh práce a k väčšej produktivite v dôsledku pozitívnych vplyvov na zdravie, životné prostredie a ušetrený čas. Modernizácia vozového parku verejnej osobnej dopravy prostredníctvom nákupu bezbariérových nízkopodlažných vozidiel prinesie zvýšenú kvalitu a prístupnosť cestovania aj pre osoby so zdravotným znevýhodnením a umožní ich lepšie ekonomické aj sociálne začlenenie.

Rozvojové plány mäkkého turizmu v málo rozvinutých regiónoch na východe Slovenska, v národných parkoch Muránska planina a Poloniny, podporia udržateľný rozvoj cestovného ruchu a prinesú nové možnosti uplatnenia v službách. Nepriame efekty spojené so stabilným prílevom návštevníkov a silnejúcim trhovým dopytom prinesú širokú škálu rozvoja týchto regiónov.

1.9 Zdravotná, ekonomická, sociálna a inštitucionálna odolnosť

1.9.1 Hlavné výzvy v oblasti zdravotnej, ekonomickej, sociálnej a inštitucionálnej odolnosti

Pandémia COVID-19 naplno odhalila nevyhovujúcu infraštruktúru ústavnej zdravotnej starostlivosti na Slovensku a podčiarkla nedostatočnú kapacitu verejného sektora promptne a efektívne reagovať na náhle a neočakávané šoky a zabezpečiť kontinuitu a dostupnosť základných služieb a kritických dodávateľských reťazcov v krízových situáciách.

Slovensko v medzinárodnom porovnaní zaostáva v hlavných výsledkových ukazovateľoch zdravotníctva. Horšie výsledky máme v porovnaní s priemerom EÚ aj s regionálnymi susedmi V3. Dosahujeme nižšiu očakávanú dĺžku života a miera úmrtnosti odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou je skoro dvojnásobná v porovnaní s priemerom EÚ. Socioekonomické postavenie výrazne ovplyvňuje dĺžku dožitia na Slovensku.

Pre kvalitu verejnej správy je problémom vnímaná korupcia, pomalé súdnictvo, ale aj slabé využívanie elektronických služieb. Konkurencieschopnosť a odolnosť podnikateľského prostredia negatívne ovplyvňujú nadmerné regulácie a administratívna záťaž.

1.9.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy v oblasti zdravotnej, ekonomickej, sociálnej a inštitucionálnej odolnosti

Zdravie

Nová sieť nemocníc spojená s rozsiahlou výstavbou, rekonštrukciou a modernými riešeniami posilní zdravotnícky systém voči potenciálnym hrozbám v budúcnosti. Centralizáciou riadenia nemocníc bude sieť schopná flexibilnejšie a koordinovanejšie reagovať na nečakané potreby a investíciami do moderných budov a technického vybavenia sa zefektívnia klinické a prevádzkové procesy, dosiahne sa lepšia starostlivosť a komfort pre pacientov a personál a zníži sa riziko nozokomiálnych nákaz. Štandard poskytovanej neodkladnej zdravotnej starostlivosti sa významne zvýši zlepšením plošnej dostupnosti záchrannej zdravotnej služby, zabezpečením včasnej intervencie a skoršieho transportu pacientov do nemocnice za účelom definitívneho vyriešenia stavu. Reformami a podpornými schémami sa zvýši dostupnosť primárnej starostlivosti, ktorá má byť základným integračným bodom zdravotnej starostlivosti o pacienta.

Investíciami do komunitných služieb dlhodobej starostlivosti sa zabezpečí dostupnosť chýbajúcich foriem sociálnych služieb a zaručí bezpečnosť poskytovaných sociálnych služieb aj pri rizikách vyplývajúcich z pandémie. Reforma integrácie zdravotných a sociálnych služieb posilní zdravotnú starostlivosť v sociálnych službách, čím zníži záťaž zdravotného systému a zvýši jeho kapacitu dostatočne reagovať v krízových situáciách.

Podpora duševného zdravia obyvateľstva zvýši sociálnu a ekonomickú odolnosť tým, že znižuje výskyt pridružených fyzických ochorení a úmrtí, chudobu, kriminalitu a zvyšuje vzdelanosť, zamestnanosť, produktivitu a stabilitu rodín. Opatrenia v oblasti duševného zdravia z plánu obnovy zároveň pomôžu zmierniť dlhodobé následky pandémie vyplývajúce zo stresu z ohrozenia zdravia a živobytia veľkej časti populácie a dlhotrvajúceho sociálneho odlúčenia.

Vzdelávanie

Digitalizácia základných a stredných škôl a podpora digitálnych zručností u žiakov a učiteľov umožní lepšie pripraviť sektor vzdelávania na budúce neočakávané šoky sprevádzané náhlou potrebou zavedenia dištančného vzdelávania a zmierni škodlivé vplyvy takýchto zmien na vzdelávacie výsledky žiakov. Orientácia vzdelávacieho systému na individuálne potreby detí, žiakov a študentov a podpora pre slabších umožní účinnejšie reagovať na veľmi rozdielny vplyv dlhej prestávky v prezenčnej výučbe počas pandémie na rôzne skupiny detí.

Pružnejší systém riadenia vysokých škôl s transparentným financovaním ich vzdelávacích a vedeckých aktivít im umožní adaptívne reagovať na ekonomické a sociálne dôsledky krízy a štrukturálne zmeny v ekonomike. Vyššia autonómnosť pri akreditácii študijných programov bude viesť k rýchlejšim a pružnejším zmenám študijných programov a vedeckých projektov, keďže vysoké školy budú môcť samostatne vytvárať študijné programy, a tým rýchlo reagovať na požiadavky krízového poskytovania vzdelávania.

Veda, výskum a inovácie

Podpora investícií do výskumu a inovácií uľahčí pokrízovú transformáciu ekonomiky, a tým aj schopnosť podnikov vyrovnávať sa so sociálnymi a ekonomickými vplyvmi krízy. Rozvoj nových odvetví a výskumného podhubia zníži závislosť ekonomiky na jednom odvetví výrazne závislom na ekonomickom cykle a zvýši budúcu odolnosť ekonomiky voči náhlým šokom.

Efektívna verejná správa a digitalizácia

Investície do systémov včasného varovania a technického i technologického vybavenia pracovísk kritickej infraštruktúry v sektore verejnej správy zabezpečia zvýšenú odolnosť Slovenska voči bezpečnostným hrozbám, posilnia informačnú bezpečnosť a kontinuitu prevádzky v krízových situáciách a zvýšia pripravenosť na nasadzovanie nových technológií. Investície do modernizácie policajného zboru, hasičského a záchranného systému zefektívnia poskytovanie pomoci zameranej na ochranu života, zdravia, majetku a životného prostredia a zlepšia koordináciu zainteresovaných subjektov v oblasti civilnej ochrany a krízového riadenia.

Spoločenskú odolnosť posilnia opatrenia zamerané na ochranu právnej istoty občanov cez efektívnejší, transparentnejší a dôveryhodnejší súdny systém a efektívnejšie vyšetrowanie finančných trestných činov a korupcie. Posilnením boja s trestnou činnosťou korupcie a zvýšením transparentnosti procesov vo verejnej správe sa zvýši dôvera v inštitúcie, zlepši kvalita verejných služieb a zúži sa priestor pre nehospodárne nakladanie s majetkom štátu, verejných inštitúcií a samospráv. Inštitucionálnu odolnosť podporí aj účinnejšie trasovanie finančných tokov a operácií ako významný prvok v boji proti terorizmu, extrémizmu a hybridným hrozbám.

Reforma v oblasti insolventnosti zjednoduší pravidlá pre ukončenie podnikania či zrýchli riešenie insolvenčných problémov, čím reaguje nielen na súčasnú pandemickú krízu, ale vytvára riešenia aj pre prípadné krízy v budúcnosti.

Zvyšovanie udržateľnosti verejných financií prostredníctvom reforiem v pláne obnovy sa okrem priamych úspor v podobe znížených výdavkov na obsluhu dlhu prejaví aj v lepšej kondícii a konkurencieschopnosti ekonomiky a zvýšenej akcieschopnosti a odolnosti verejných financií voči nepredvídaným okolnostiam akou je aj pandémia COVID-19. Lepšie manažovanie verejných financií, zodpovedná proti-cyklická fiškálna politika a dôchodková reforma zároveň podporia sociálnu odolnosť tým, že eliminujú potrebu prijímania drastických riešení v krízových situáciách.

Zelená ekonomika

Rozvoj obnoviteľných zdrojov v sektore elektroenergetiky, zvýšenie energetickej efektívnosti obnovou budov, investície do elektrifikácie železníc, nákup železničných vozidiel na alternatívne pohony a rozvoj infraštruktúry pre elektromobilitu, prispievajú k zníženiu podielu importovaných fosílnych palív na energetickom mixe a zvýšia tak strategickú autonómiu a odolnosť Slovenska v oblasti energetickej bezpečnosti. Slovensko v súčasnosti dováža

viac ako 98% ropy a zemného plynu, ktoré tvoria značnú časť jej energetickej spotreby z tretích krajín mimo Európskej únie. Odolnosť, stabilitu a schopnosť pružne reagovať na krízové situácie podpora aj investície do zvýšenia technickej kapacity elektrizačnej sústavy a jej cezhraničného prepojenia s okolitými štátmi. Využívaním sektorového prepojenia (tzv. „sector coupling“) infraštruktúry alternatívnych pohonov so sektorom energetiky sa prispeje k zvýšenej stabilite a efektívnejšiemu riadeniu prenosovej a distribučnej sústavy a efektívnejšej integrácii obnoviteľných zdrojov energií z lokálnych zdrojov, čím sa ďalej zníži závislosť Slovenska na dodávkach energonosičov z tretích krajín mimo Európskej únie.

1.10 Politiky pre ďalšie generácie

1.10.1 Hlavné výzvy v oblasti politik pre ďalšie generácie a vzdelávania

Na Slovensku je kvalitný ľudský kapitál, ale nie pre ekonomiku 21. storočia. Slovensko síce má relatívne nízky podiel žiakov predčasne ukončujúcich školskú dochádzku, relatívne vysoké skóre v testovaniach zručností dospelých PIAAC a významne rastúci podiel absolventov s vysokoškolským vzdelaním, no trendy a vyhliadky vo viacerých oblastiach sú znepokojivé. Klesajú zručnosti a vedomosti mladých (merané podľa PISA a PIAAC) a stúpa podiel žiakov predčasne ukončujúcich vzdelávanie. Rastie aj podiel študentov študujúcich na vysokých školách v zahraničí a z toho vyplývajúci únik mozgov, ktorý patrí k najvyšším v EÚ. Navyše, podiel ľudí, resp. pracovných miest ohrozených alebo ovplyvnených automatizáciou patrí medzi najvyšší v rámci OECD. Naopak, podiel ľudí zúčastňujúcich sa vzdelávania dospelých, ktoré môže pomôcť čeliť tejto štruktúrálnej výzve, je jeden z najnižších.

Kvalita vzdelávania je nedostatočná, obsah vzdelávania zameraný vo veľkej miere na encyklopedické vedomosti, a preto sa kompetencie mladších vekových ročníkov dlhodobo zhoršujú. Zhoršenie výsledkov je pozorované najmä v populácii, ktorá absolvovala podstatnú časť vzdelávania po roku 1989. Testovanie PIAAC síce ukazuje mierne nadpriemerné výsledky dospeléj populácie (15-65) na Slovensku v porovnaní s OECD, to je však dané najmä vekovými kohortami od 35 rokov a vyššie. Vo vekových kohortách 16-34 sa schopnosti Slovákov schopnosti Slovákov približujú smerom k priemeru OECD a testovania PISA naznačujú do budúcnosti dokonca prepad pod úroveň OECD.

Veľkou výzvou vo vzdelávaní je inklúzia. Vplyv socioekonomického zázemia sa odráža vo výraznom rozdiel v priemernom skóre najlepšie a najhoršie situovaných žiakov. Veľmi málo detí má prístup k ranej starostlivosti a k predprimárnemu vzdelávaniu, čo znižuje ich úspešnosť v ďalších fázach vzdelávania, a to najmä pri deťoch zo sociálne znevýhodneného prostredia a so zdravotným znevýhodnením. Vysoký podiel funkčne negramotných žiakov naznačuje, že neuspokojivé výsledky idú nad rámec sociálneho znevýhodnenia. Preto je nutné na školách riešiť inklúziu komplexne.

1.10.2 Hlavné ciele reforiem a investícií z plánu obnovy a odolnosti

Vzdelávanie

Reformy a investície z plánu obnovy prinesú zmeny v obsahu a forme vzdelávania na všetkých úrovniach so zameraním na získavanie základnej a finančnej gramotnosti, kritického myslenia, analytických schopností, digitálnych zručností a zvýšenie schopností mladých ľudí včas sa adaptovať na klimatické zmeny a otepľovanie, technologické zmeny v ekonomike a na trhu práce. Zároveň dôjde k odbúraniu bariér, ktorým pri prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu čelia deti so zdravotným znevýhodnením a zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Kurikulárna a učebnicová reforma vytvorí nový obsah vzdelávania pre základné školy usporiadaný do troch viacročných cyklov. Výučba bude namiesto odovzdávania hotovej informácie vytvárať situácie, pri ktorých žiaci môžu informácie interpretovať v konfrontácii s reálnou skúsenosťou. Reforma súčasne posilní kvalitu zručností pedagogických a odborných zamestnancov a bude ich motivovať k celoživotnému profesijnému rozvoju. Dôraz sa bude klásť aj na inkluzívne vzdelávanie a osvojenie si digitálnych zručností. Podiel žiakov s nedostatočnými základnými digitálnymi zručnosťami sa zníži k úrovni 15% v súlade s cieľmi Európskej komisie v rámci európskej iniciatívy „rekvalifikujeme a zlepšujeme zručnosti“ („reskill and upskill“).

Plán obnovy podporí služby ranej starostlivosti v marginalizovaných rómskych komunitách a v prostredí generačnej chudoby, ktoré pracujú s rodinami v domácom prostredí pomôžu prekonávať kultúrne bariéry, rozvíjať kognitívne a motorické zručnosti detí a pripravovať ich na vstup do formálneho predprimárneho vzdelávania. Motivovanie rodín

v hmotnej núdzi k účasti detí na predprimárnom vzdelávaní zabezpečí aj zavedenie podmienených finančných transferov.

Investíciami do nových kapacít materských škôl sa zvýši zaškolenosť detí od troch rokov vrátane detí so zdravotným znevýhodnením a detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Zmeny v systéme poskytovania podpory deťom a žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vrátane zavedenia nárokovateľných podporných opatrení, umožní všetkým deťom rozvíjať svoj plný vzdelávací potenciál a nové opatrenia pomôžu znížiť mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky, špecificky v populácii žiakov so znevýhodnením, ktorí sú predčasným ukončením školskej dochádzky nadmerne ohrození. Legislatívnymi úpravami, dôsledným monitorovaním a dotačnými schémami sa eliminuje nadmerné zaraďovanie rómskych žiakov do špeciálneho vzdelávacieho prúdu, ako aj ich priestorové vyčleňovanie v rámci bežného prúdu vzdelávania.

Nová národná stratégia rozvoja digitálnych zručností so zameraním na osoby v produktívnom a post-produktívnom veku, ktorá zadefinuje aj dlhodobý udržateľný systém financovania a podpory v tejto oblasti, podporí ďalšie vzdelávanie dospelých, pomôže ich vybaviť prenosnými zručnosťami a zvýši ich schopnosť adaptovať sa na zmeny, ktoré prináša automatizácia a digitalizácia.

2. Napojenie na Európsky semester

Reformy a investície z Plánu obnovy a odolnosti SR vychádzajú zo štrukturálnych výziev identifikovaných Európskou komisiou v procese Európskeho semestra, predovšetkým prostredníctvom Správy o Slovensku a zároveň priamo adresujú špecifické odporúčania Európskej komisie pre Slovensko z rokov 2020 a 2019. Podrobnejšie odpočtovanie plnenia špecifických odporúčaní poskytuje kapitola 4. *Celkový vplyv*, ktorá zároveň prináša prehľad pripravovaných reforiem, ktoré adresujú špecifické odporúčania, avšak nie sú priamou súčasťou plánu obnovy. Materiál sa predkladá ako integrovaný dokument – Plán obnovy a odolnosti SR (ďalej len “plán obnovy”) a Národný program reforiem SR – popisujúci štrukturálne opatrenia, ktoré vláda SR plánuje realizovať na horizonte do roku 2026. Časti dokumentu, ktoré štandardne pokrýva Národný program reforiem, sú obsiahnuté najmä v kapitole 4 plánu obnovy vrátane makroekonomického a fiškálneho výhľadu. V tejto časti sa popisuje odpočet reformných opatrení za predošlé obdobie EÚ semestra, dôležité iniciatívy nad rámec plánu obnovy a ako s reformami plánu obnovy spoločne prispievajú k plneniu cieľov Európskeho piliera sociálnych práv a cieľov udržateľného rozvoja (SDGs).“

Tabuľka 2.3: Reflexia opatrení z plánu obnovy na špecifické odporúčania pre Slovensko v kontexte Európskeho semestra.

Špecifické odporúčania pre Slovensko	Jednotlivé špecifické pod-oporúčania pre Slovensko	Navrhované opatrenia z plánu obnovy (investície/reformy)
2020.1 V súlade so všeobecnou únikovou doložkou prijať všetky opatrenia potrebné na účinné riešenie pandémie, udržanie hospodárstva a podporu následného oživenia. Keď to hospodárske podmienky umožnia, realizovať fiškálne politiky zamerané na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby pri súčasnom zvyšovaní miery investícií. Posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických zdravotníckych materiálov a infraštruktúry. Zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti.	V súlade so všeobecnou únikovou doložkou prijať všetky opatrenia potrebné na účinné riešenie pandémie, udržanie hospodárstva a podporu následného oživenia.	Vláda Slovenskej republiky v boji s COVID-19 v roku 2020, podľa predbežného odhadu z februára 2021, urobila opatrenia v objeme 4,6 mld. eur (5,1% HDP). Podpora ekonomiky mala viacero foriem – priama pomoc firmám ako aj jednotlivcom, odklad daní, bankové záruky a iné opatrenia. Na priamu pomoc bolo alokovaných 1,3 miliardy eur – ide o podporu pracovných miest, sociálnu pomoc, pandemickú PN a OČR či odpustenie odvodov. Druhým najobjemnejším opatrením boli bankové záruky a úvery v hodnote jednej miliardy eur. Opatrenie odloženia splátok úverov bolo v objeme 0,7 miliardy eur a odklad daní a odvodov 0,5 miliardy eur. Pol miliardy eur odišlo na transfery v rámci verejnej správy formou návratnej pomoci samosprávam, podporou štátnych podnikov či vkladom do verejného zdravotného poistenia. Ďalších 0,3 miliardy eur išlo na výdavky do zdravotníctva, na odmeny zdravotníkom v prvej línii, skríningové testovanie či na vybavenie nemocníc. Na iné opatrenia, napríklad na materiálne zabezpečenie, bolo vyčlenených 0,4 miliardy eur.
	Keď to hospodárske podmienky umožnia, realizovať fiškálne politiky zamerané na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby pri súčasnom zvyšovaní miery investícií.	Nevyhnutným predpokladom pozitívneho efektu investícií, reforiem a opatrení spojených s plánom obnovy sú zdravé verejné financie. Dlhodobú udržateľnosť hospodárenia štátu a ostatných zložiek verejnej správy podporí viacero veľkých reforiem zameraných na podporu ekonomického rastu, riešenia vplyvu demografického vývoja, vyššiu ekonomickú efektívnosť a spoločenský prínos verejných výdavkov.
	Dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ v roku 2020.	Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 18) <ul style="list-style-type: none"> • Zlepšenie udržateľnosti dôchodkového systému • Posilnenie fiškálnej disciplíny a záväznosti rozpočtu zavedením výdavkových stropov • Reforma riadenia verejných investícií • Pro-rastový daňový mix
2019.1 Dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ v roku 2020.	Posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 11) <ul style="list-style-type: none"> • Optimalizácia siete nemocníc • Centralizácia riadenia štátnych nemocníc

<p>Zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a to najmä systému zdravotnej starostlivosti a dôchodkového systému.</p>	<p>zdravotníckych materiálov a infraštruktúry Zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti.</p> <p>Zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a to najmä systému zdravotnej starostlivosti a dôchodkového systému.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Optimalizácia siete akútnej zdravotnej starostlivosti • Nová definícia neodkladnej zdravotnej starostlivosti • Reforma poskytovania všeobecnej starostlivosti o dospelých, deti a dorast • Projektové riadenie a projektová príprava investícií • Nová sieť nemocníc – výstavba, rekonštrukcie a vybavenie • Digitalizácia v zdravotníctve • Výstavba a obnova staníc záchranej zdravotnej služby (ZZS) • Obnova vozového parku ZZS • Podpora otvárania nových ambulancií primárnej starostlivosti v nedostatkových oblastiach <p>Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie (zdravie, komponent 12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koordinovaná medzirezortná spolupráca a regulácia • Dostupná zdravotno-sociálna starostlivosť pre všetky skupiny pacientov • Moderné diagnostické a liečebné postupy • Moderné vzdelávanie personálu • Znižovanie negatívnych dopadov pandémie COVID-19 <p>Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 13)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma integrácie a financovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti • Reforma posudkovej činnosti • Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou a zabezpečenie infraštruktúry pre jej implementáciu • Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti • Rozšírenie a obnova kapacít následnej a ošetrovateľskej starostlivosti • Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti <p>Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 16):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Optimalizácia riadenia krízových situácií • Modernizácia hasičského a záchranného systému <p>Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 18)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastavenie udržateľného dôchodkového systému - dôchodková reforma • Posilnenie fiškálnej disciplíny a záväznosti rozpočtu zavedením výdavkových stropov • Reforma riadenia verejných investícií • Pro-rastový daňový mix
<p>2020.2 Poskytnúť primeranú náhradu príjmu a zabezpečiť prístup k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých. Posilňovať digitálne zručnosti. Zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu.</p>	<p>Poskytnúť primeranú náhradu príjmu a zabezpečiť prístup k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých.</p> <p>Posilňovať digitálne zručnosti.</p>	<p>Vláda Slovenskej republiky v boji s COVID-19 v roku 2020, podľa predbežného odhadu z februára 2021, urobila opatrenia v objeme 4,6 mld. eur (5,1% HDP). Podpora ekonomiky mala viacero foriem – priama pomoc firmám ako aj jednotlivcom, odklad daní, bankové záruky a iné opatrenia. Na priamu pomoc bolo alokovaných 1,3 miliardy eur – ide o podporu pracovných miest, sociálnu pomoc, pandemickú PN a OČR či odpustenie odvodov.</p> <p>Vzdelávanie pre 21. storočie (vzdelávanie, komponent 7)</p>

<p>2019.2 Zlepšovať kvalitu a inkluzívnosť vzdelávania na všetkých úrovniach a podporovať zručnosti. Zlepšiť prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti. Podporovať integráciu znevýhodnených skupín, najmä Rómov.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Reforma obsahu a formy vzdelávania (kurikulárna a učebnicová reforma) • Príprava a rozvoj učiteľov na nové obsahy a formy výučby (zmena vysokoškolskej prípravy učiteľov a posilnenie profesijného rozvoja učiteľov) • Digitálna infraštruktúra v školách <p>Digitálne Slovensko (štat v mobile, kybernetický bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika), komponent 17</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových stakeholderov • Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia senior-tabletov <p>Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie (zdravie, komponent 12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moderné vzdelávanie personálu
	<p>Zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu.</p> <p>Zlepšovať kvalitu a inkluzívnosť vzdelávania na všetkých úrovniach a podporovať zručnosti. Zlepšiť prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti. Podporovať integráciu znevýhodnených skupín, najmä Rómov.</p>	<p>Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch (vzdelávanie, komponent 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania pre deti od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania od 3 rokov • Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania • Reforma systému poradenstva a prevencie a zabezpečenie systematického zberu dát v oblasti podpory duševného zdravia detí, žiakov a študentov • Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a úprava F-odborov • Kompenzačné opatrenia na zmiernenie dopadov pandémie vo vzdelávaní pre žiakov základných a stredných škôl • Debarierizácia školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému <p>Vzdelávanie pre 21. storočie (vzdelávanie, komponent 7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma obsahu a formy vzdelávania (kurikulárna a učebnicová reforma) • Príprava a rozvoj učiteľov na nové obsahy a formy výučby (zmena vysokoškolskej prípravy učiteľov a posilnenie profesijného rozvoja učiteľov) • Digitálna infraštruktúra v školách • Dobudovanie školskej infraštruktúry <p>Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl (vzdelávanie, komponent 8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmena financovania vysokých škôl vrátane zavedenia výkonnostných zmlúv • Zavedenie systému periodického hodnotenia vedeckého výkonu • Nový prístup k akreditácii vysokoškolského vzdelávania. • Reforma riadenia vysokých škôl

		<ul style="list-style-type: none"> • Koncentrácia excelentných vzdelávacích a výskumných kapacít • Investičná podpora pri strategickom rozvoji vysokých škôl <p>Lákание a udržanie talentov (veda, výskum a inovácie, komponent 10)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma pobytovej a pracovnej legislatívy • Zjednodušenie režimu uznávania dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií pre vykonávanie regulovaného povolania • Podporné nástroje a asistencia pre návratcov a vysokokvalifikovaných zamestnancov z tretích krajín a ich rodinných príslušníkov a zahraničných vysokoškolských študentov študujúcich na Slovensku • Posilnenie vzťahov s diaspórou, podpora občianskych iniciatív • Štipendiá pre najlepších domácich a zahraničných študentov a odmena pre vysoké školy, ktoré ich získajú • Podpora internacionalizácie v akademickom prostredí <p>Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 13)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma integrácie a financovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti • Reforma posudkovej činnosti • Reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou • Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti • Rozšírenie a obnova kapacít následnej a ošetrovateľskej zdravotnej starostlivosti • Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti <p>Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom Programovom vyhlásení zaviazala, že sa bude zaoberať za zlepšenie sociálneho, ekonomického a občianskeho postavenia Rómov a ďalších znevýhodnených skupín v spoločnosti. Vynaloží všetko úsilie na to, aby konkrétne opatrenia viedli k hmatateľným zmenám, predovšetkým u tej časti Rómov, ktorí v 21. storočí na Slovensku žijú bez prístupu k pitnej vode a základnej infraštruktúre. Z plánu obnovy sa opatrenia na sociálne začleňovanie Rómov zameriavajú predovšetkým na oblasť inkluzívneho vzdelávania. Opatrenia zamerané na zmenu kvality života, najmä bývania, za priamej účasti samotných Rómov, budú realizované primárne zo zdrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov a zo štátneho rozpočtu.</p>
<p>2020.3 Účinne vykonávať opatrenia na zabezpečenie likvidity malých a stredných podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb. Odstrániť nedostatky v oblasti digitálnej infraštruktúry. Čo najskôr realizovať pripravené verejné investičné projekty a podporiť investície súkromného sektora</p>	<p>Účinne vykonávať opatrenia na zabezpečenie likvidity malých a stredných podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb.</p> <p>Odstrániť nedostatky v oblasti digitálnej infraštruktúry.</p>	<p>Vláda Slovenskej republiky v boji s COVID-19 v roku 2020, podľa predbežného odhadu z februára 2021, urobila opatrenia v objeme 4,6 mld. eur (5,1% HDP). Podpora ekonomiky mala viacero foriem – priama pomoc firmám ako aj jednotlivcom, odklad daní, bankové záruky a iné opatrenia. Na priamu pomoc bolo alokovaných 1,3 miliardy eur – ide o podporu pracovných miest, sociálnu pomoc, pandemickú PN a OČR či odpustenie odvodov. Druhým najobjemnejším opatrením boli bankové záruky a úvery v hodnote jednej miliardy eur. Opatrenie odloženia splátok úverov bolo v objeme 0,7 miliardy eur a odklad daní a odvodov 0,5 miliardy eur.</p> <p>Digitálne Slovensko: Štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 17)</p>

<p>zamerané na podporu oživenia hospodárstva. Zamerať investície na zelenú a digitálnu transformáciu, najmä na čistú a efektívnu výrobu a využívanie energie a zdrojov, udržateľnú verejnú dopravu a odpadové hospodárstvo.</p> <p>2019.3 Zacieliť hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na zdravotnú starostlivosť, výskum a inovácie, dopravu, najmä na jej udržateľnosť, na digitálnu infraštruktúru, energetickú účinnosť, konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov a sociálne bývanie, a to s ohľadom na regionálne rozdiely. Vo verejnom obstarávaní zvýšiť uplatňovanie kritérií kvality a nákladov životného cyklu.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Budovanie eGovernment riešení prioritných životných situácií • Centrálny manažment IT zdrojov • Lepšie služby pre občanov a podnikateľov • Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy • Reformy v oblasti konektivity (financované z európskych štrukturálnych a investičných fondov) • Investície v oblasti konektivity (financované z EŠIF) • Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti • Zapojenie sa do cezhraničných európskych projektov vedúcich k budovaniu digitálnej ekonomiky • Podpora projektov zameraných na vývoj a aplikáciu top digitálnych technológií • Granty so zjednodušenou administratívou („Fast grants“) – Hackathony • Skvalitnenie vzdelávania a zabezpečenie spôsobilostí v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB) (ITVS) • Štandardizácia technických a procesných riešení KIB (ITVS) • Posilnenie preventívnych opatrení, zvýšenie rýchlosti detekcie a riešenia incidentov) (ITVS) • Rekonštrukcia a dobudovanie zabezpečených priestorov kritickej infraštruktúry) (ITVS) • Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán • Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia Senior tabletov <p>Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií (komponent 9)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma riadenia, hodnotenia a podpory v oblasti vedy, výskumu a inovácií • Reforma organizácie a financovania nepodnikateľských výskumných inštitúcií, najmä SAV • Podpora medzinárodnej spolupráce a zapájania sa do projektov Horizont Európa a EIT • Podpora spolupráce firiem, akademického sektora a organizácií výskumu a vývoja • Excelentná veda • Výskum a inovácie pre dekarbonizáciu ekonomiky • Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky <p>Vzdelávanie pre 21. storočie (vzdelávanie, komponent 7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitálna infraštruktúra v školách <p>Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 11)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizácia v zdravotníctve <p>Reforma justice (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 15):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podporné nástroje reformy súdnej mapy - digitalizácia nástrojov, modernizácia IT vybavenia a analytické kapacity <p>Zlepšenie podnikateľského prostredia (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 14)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitalizácia procesov insolvenčného konania
---	--	--

		<p>Udržateľná doprava (zelená ekonomika, komponent 3):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj infraštruktúry nízkouhlíkovej dopravy
	<p>Čo najskôr realizovať pripravené verejné investičné projekty a podporiť investície súkromného sektora zamerané na podporu oživenia hospodárstva. Zamerať investície na zelenú a digitálnu transformáciu, najmä na čistú a efektívnu výrobu a využívanie energie a zdrojov, udržateľnú verejnú dopravu a odpadové hospodárstvo.</p>	<p>Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra (zelená ekonomika, komponent 1):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Investície do výstavby nových zdrojov elektriny z OZE • Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE (repowering) • Investície do zvyšovania flexibility elektroenergetických sústav pre vyššiu integráciu OZE <p>Obnova budov (zelená ekonomika, komponent 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma nakladania so stavebným odpadom • Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov • Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov <p>Udržateľná doprava (zelená ekonomika, komponent 3):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj infraštruktúry nízkouhlíkovej dopravy • Podpora ekologickej osobnej dopravy • Rozvoj intermodálnej nákladnej dopravy • Podpora budovania infraštruktúry pre alternatívne pohony <p>Dekarbonizácia priemyslu (zelená ekonomika, komponent 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukončenie podpory spaľovania hnedého uhlia v elektrárni Nováky a transformácia regiónu Hornej Nitry • Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle • Novelizácia zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania (IPKZ) • Dekarbonizácia priemyslu • Investičná podpora zabezpečenia fungovania procesov SIŽP naviazaných na dekarbonizáciu <p>Adaptácia na zmenu klímy (zelená ekonomika, komponent 5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma krajinného plánovania • Reforma ochrany prírody a hospodárenia s vodou v krajine • Adaptácia regiónov na klimatickú zmenu s dôrazom na ochranu prírody a rozvoj biodiverzity <p>Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií (komponent 9)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma riadenia, hodnotenia a podpory v oblasti vedy, výskumu a inovácií • Reforma organizácie a financovania nepodnikateľských výskumných inštitúcií, najmä Slovenskej akadémie vied • Podpora medzinárodnej spolupráce a zapájania sa do projektov Horizont Európa a EIT • Podpora spolupráce firiem, akademického sektora a organizácií výskumu a vývoja • excelentná veda • Výskum a inovácie pre dekarbonizáciu ekonomiky • Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky • IT podpora jednotného grantového systému výskumu a vývoja <p>Zlepšenie podnikateľského prostredia (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 14)</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Opatrenia na zníženie regulačného zaťaženia podnikania • Nová legislatíva pre zjednotenie a elektronizáciu procesu insolvenčného konania • Reforma verejného obstarávania • Investície spojené s opatreniami na zníženia regulačného zaťaženia podnikania • Digitalizácia procesov insolvenčného konania <p>Digitálne Slovensko: Štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 17)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budovanie eGovernment riešení prioritných životných situácií • Centrálny manažment IT zdrojov • Lepšie služby pre občanov a podnikateľov • Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy • Reformy v oblasti konektivity (financované z EŠIF) • Investície v oblasti konektivity (financované z EŠIF) • Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti • Zapojenie sa do cezhraničných európskych projektov vedúcich k budovaniu digitálnej ekonomiky • Podpora projektov zameraných na vývoj a aplikáciu top digitálnych technológií • Granty so zjednodušenou administratívou („Fast grants“) – Hackathony • Skvalitnenie vzdelávania a zabezpečenie spôsobilostí v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB) (ITVS) • Štandardizácia technických a procesných riešení KIB (ITVS) • Posilnenie preventívnych opatrení, zvýšenie rýchlosti detekcie a riešenia incidentov) (ITVS) • Rekonštrukcia a dobudovanie zabezpečených priestorov kritickej infraštruktúry) (ITVS) • Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán • Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia Senior tabletov <p>Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 18)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma riadenia verejných investícií • Pro-rastový daňový mix
	<p>Zaceliť hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na zdravotnú starostlivosť, výskum a inovácie, dopravu, najmä na jej udržateľnosť, na digitálnu infraštruktúru, energetickú účinnosť, konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov a sociálne bývanie, a to s ohľadom na regionálne rozdiely.</p>	<p>Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 11)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nová sieť nemocníc – výstavba, rekonštrukcie a vybavenie • Digitalizácia v zdravotníctve • Výstavba a obnova staníc záchranej zdravotnej služby (ZZS) • Obnova vozového parku ZZS • Podpora otvárania nových ambulancií primárnej starostlivosti v nedostatkových oblastiach <p>Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť (zdravie, komponent 13)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti

		<ul style="list-style-type: none"> • Rozšírenie a obnova kapacít následnej a ošetrovateľskej zdravotnej starostlivosti • Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti <p>Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania, výskumu, vývoja a inovácií (komponent 9)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma riadenia, hodnotenia a podpory v oblasti vedy, výskumu a inovácií • Reforma organizácie a financovania nepodnikateľských výskumných inštitúcií, najmä Slovenskej akadémie vied • Podpora medzinárodnej spolupráce a zapájania sa do projektov Horizont Európa a EIT • Excelentná veda • Výskum a inovácie pre dekarbonizáciu ekonomiky • Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky <p>Udržateľná doprava (zelená ekonomika, komponent 3):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj infraštruktúry nízkouhlíkovej dopravy • Podpora ekologickej osobnej dopravy • Rozvoj intermodálnej nákladnej dopravy • Podpora budovania infraštruktúry pre alternatívne pohony <p>Digitálne Slovensko: Štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 17)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budovanie eGovernment riešení prioritných životných situácií • Centrálny manažment IT zdrojov • Lepšie služby pre občanov a podnikateľov • Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy • Reformy v oblasti konektivity (financované z EŠIF) • Investície v oblasti konektivity (financované z EŠIF) • Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti • Zapojenie sa do cezhraničných európskych projektov vedúcich k budovaniu digitálnej ekonomiky • Podpora projektov zameraných na vývoj a aplikáciu top digitálnych technológií • Granty so zjednodušenou administratívou („Fast grants“) – Hackathony • Skvalitnenie vzdelávania a zabezpečenie spôsobilosti v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB) (ITVS) • Štandardizácia technických a procesných riešení KIB (ITVS) • Posilnenie preventívnych opatrení, zvýšenie rýchlosti detekcie a riešenia incidentov) (ITVS) • Rekonštrukcia a dobudovanie zabezpečených priestorov kritickej infraštruktúry) (ITVS) • Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán • Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia Senior tabletov <p>Obnova budov (zelená ekonomika, komponent 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov • Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov
--	--	---

		<p>Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 18)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma riadenia verejných investícií • Pro-rastový daňový mix <p>Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom Programovom vyhlásení zaviazala, že vypracuje strategický plán a následne vytvorí podmienky pre rozšírenie možnosti poskytovania cenovo dostupného bývania v oblasti štátneho nájomného bývania. Dostupnosť bývania vláda považuje za jeden z hlavných pilierov sociálnej politiky štátu. Vláda SR bude podporovať prístup k adekvátnemu bývaniu pre všetkých občanov SR s cieľom vytvorenia podmienok pre dôstojný život každého, najmä sociálne zraniteľných skupín obyvateľstva, mladých rodín a skupín obyvateľstva vo vybraných profesiách. Prioritou bude rozvinutie efektívneho, funkčného modelu výstavby ekonomicky dostupného štátneho nájomného bývania. Systém bude založený na analýzach dopytu po štátnom nájomnom bývaní v jednotlivých regiónoch Slovenska. Vláda SR podnikne všetky kroky potrebné na to, aby umožnila masívnu výstavbu kvalitných štátnych nájomných bytov po celom území Slovenskej republiky tak, aby mesačné nájomné bolo pre nájomcu dostupné a bolo výrazne nižšie, ako je štandardné trhové nájomné. Reformy a investície v oblasti výstavby sociálneho bývania budú nadväzovať a podporovať opatrenia z Plánu obnovy, avšak nebudú realizované priamo v jeho rámci.</p>
	Vo verejnom obstarávaní zvýšiť uplatňovanie kritérií kvality a nákladov životného cyklu	<p>Zlepšenie podnikateľského prostredia (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 14)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforma verejného obstarávania
2020.4 Zabezpečiť účinný dohľad nad rámcom boja proti praniu špinavých peňazí a jeho presadzovanie. Zabezpečiť priaznivé podnikateľské prostredie a kvalitné verejné služby, a to prostredníctvom posilnenej koordinácie a tvorby politík. Riešiť obavy týkajúce sa integrity v justičnom systéme.	Zabezpečiť účinný dohľad nad rámcom boja proti praniu špinavých peňazí a jeho presadzovanie	<p>Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 16):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zefektívnenie boja proti korupcii a praniu špinavých peňazí • Modernizácia a budovanie odborných kapacít polície
2019.4 Nadalej zlepšovať účinnosť súdneho systému a zamerať sa na posilnenie jeho nezávislosti, a to aj pri menovaní sudcov. Zvýšiť úsilie zamerané na odhaľovanie a stíhanie korupcie, a to najmä v prípadoch korupcie veľkého rozsahu.	Zabezpečiť priaznivé podnikateľské prostredie a kvalitné verejné služby, a to prostredníctvom posilnenej koordinácie a tvorby politík	<p>Zlepšenie podnikateľského prostredia (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 14)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opatrenia na zníženie regulačného zaťaženia podnikania • Nová legislatíva pre zjednotenie a elektronizáciu procesu insolvenčného konania • Reforma verejného obstarávania • Digitalizácia procesov insolvenčného konania <p>Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 16):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posilnenie administratívnych kapacít na rôznych úrovniach verejnej správy <p>Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 18)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posilnenie fiškálnej disciplíny a záväznosti rozpočtu zavedením výdavkových stropov • Reforma riadenia verejných investícií • Pro-rastový daňový mix
	Riešiť obavy týkajúce sa integrity v justičnom systéme.	<p>Reforma justície (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 15):</p>

	<p>Naďalej zlepšovať účinnosť súdneho systému a zamerať sa na posilnenie jeho nezávislosti, a to aj pri menovaní sudcov. Zvýšiť úsilie zamerané na odhaľovanie a stíhanie korupcie, a to najmä v prípadoch korupcie veľkého rozsahu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma súdnej mapy • Boj proti korupcii a posilňovanie integrity a nezávislosti súdnictva • Podporné nástroje reformy súdnej mapy - digitalizácia nástrojov, modernizácia IT vybavenia a analytické kapacity <p>Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva (efektívna verejná správa a digitalizácia, komponent 16):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zefektívnenie boja proti korupcii a praniu špinavých peňazí • Modernizácia a budovanie odborných kapacít polície
--	--	---

2.1 Hlavné iniciatívy

Ako uvádza Ročná stratégia udržateľného rastu na rok 2021, mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti predstavuje príležitosť na vytvorenie hlavných európskych iniciatív s hmatateľným prínosom pre ekonomiku a občanov. Stratégia identifikuje sedem najvýznamnejších iniciatív, ktorými by sa mali riešiť otázky spoločné pre všetky krajiny. Ide o tieto hlavné iniciatívy:

1. naštartujeme (power up)
2. renovujeme (renovate)
3. dobíjame a dotankujeme (recharge and refuel)
4. pripojíme sa (connect)
5. modernizujeme (modernise)
6. rozširujeme sa (scale up)
7. rekvifikujeme a zlepšujeme zručnosti (reskill and upskill).

2.1.1 Naštartujeme (power up)

Národný základný scenár: Slovensko plní svoje záväzky v oblasti zvýšenia podielu OZE pre rok 2020. Súčasný systém podpory OZE však neprimerane zvyšuje ceny elektrickej energie. Preto je potrebné zvýšiť výrobné kapacity elektrickej energie z OZE. Zároveň je nutné nastaviť nediskriminačné a transparentné kritériá aukcií na nové zdroje výroby elektriny z OZE s cieľom znížiť neistotu ohľadom pripájania nových kapacít. Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE sú potrebné na zabezpečenie prevádzky existujúcich zariadení na výrobu elektrickej energie z bioplynu a vodných elektrární. Rastúci podiel OZE si vyžaduje zvyšovanie flexibility elektroenergetických sústav čo následne umožní tlmenie využívania zastaraných, emisne náročných a neefektívnych procesov výroby elektrickej energie a tepla.

Investície:

- Investície do výstavby nových zdrojov elektriny z OZE
- Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE (repowering)
- Investície do zvyšovania flexibility elektroenergetických sústav pre vyššiu integráciu OZE

Reformy:

- Reforma regulačného rámca v oblasti energetickej efektívnosti
- Reforma regulačného rámca v oblasti elektroenergetiky
- Reforma regulačného rámca v oblasti podpory OZE

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Investície a reformy určené na zvýšenie podielu OZE v energetickom mixe umožnia do roku 2026 zvýšiť podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie o 120 MW inštalovaného výkonu z OZE. Investície do modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z OZE (repowering) do roku 2026 umožnia predĺžiť technologickú životnosť aspoň 100 MW existujúcich kapacít OZE. Spolu s investíciami do zvyšovania flexibility elektroenergetických sústav tak plán obnovy umožní širšie využívanie čistých technológií pre udržateľnú, dostupnú a inteligentnú energetiku, čím prispieva k parížskym klimatickým cieľom v súlade

s koordinovaným reformným zámerom EÚ iniciatívy „naštartujeme“ („power up“), najmä k cieľu výstavby a integrácii 40% z celkového plánovaného objemu 500 GW obnoviteľných zdrojov energie do roku 2030.

2.1.2 Renovujeme (renovate)

Národný základný scenár: Z pohľadu energetickej spotreby zodpovedajú budovy za 40% z celkovej spotreby v EÚ. Na Slovensku si obnovu vyžaduje až 75% z celkového počtu 15-tisíc verejných budov. Rodinných domov je na Slovensku viac ako 800-tisíc, z toho väčšina z nich má 30 až 70 rokov. Slovensko má tretie najvyššie priemerné koncentrácie prachových častíc v ovzduší v EÚ. Kvalita ovzdušia sa v posledných rokoch významne zvýšila, podiel ľudí vystavených znečisteniu je však stále vyšší ako priemer EÚ. Až 17,5% obyvateľstva bolo v roku 2017 vystavených nadmerným koncentráciám PM_{2,5} a 24,2% koncentráciám prachových častíc PM₁₀. Podľa údajov SHMÚ až 86% prachových častíc pochádza z malých zdrojov, najmä domácností.

Investície:

- Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov
- Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Reformy:

- Reforma zosúladenia podporných mechanizmov obnovy rodinných domov poskytovaných viacerými rezortami.
- Reforma využitia a spracovania stavebného odpadu
- Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR.

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Investície do obnovy budov pomôžu znížiť ich energetickú náročnosť a prispieť k zelenej transformácii. Výmena vysokoefektívnych technológií a integrácia obnoviteľných zdrojov bude súčasťou renovácií budov. Možná úspora emisií skleníkových plynov pri energetickejšom mechanizme a inštalovaní certifikovanej technológie sa bude okrem komponentu 2 *Obnova budov realizovať* aj v ďalších komponentoch: 6 *Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch*; 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*; 8 *Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl*; 11 *Moderná a dostupná ústavná a akútna starostlivosť*; 12 *Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie*; 13 *Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť*; 15 *Reforma justície* a 16 *Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva*. Adaptačné opatrenia umožnia zvýšenie odolnosti budov voči klimatickým zmenám. Inteligentné a digitálne investície zabezpečia úspornejšie a spoľahlivejšie riadenie budov a prispievajú k digitálnej transformácii.

2.1.3 Dobíjajme a dotankujeme (recharge and refuel)

Národný základný scenár: Na konci roka 2020 bolo na Slovensku v prevádzke približne 670 verejne prístupných nabíjajúcich bodov v celkom 315 nabíjajúcich lokalitách. Z uvedeného počtu ide o približne 480 AC nabíjajúcich bodov s výkonom nad 11 kW, 146 DC nabíjajúcich bodov s výkonom 50 - 60 kW a 41 DC ultrarýchlonabíjajúcich bodov s výkonom nad 150 kW (z toho 27 bodov CCS štandardu platného v Európskej únii). Problémom existujúcej infraštruktúry je priveľká koncentrácia vo veľkých mestách. Infraštruktúra pre EV dosahuje úroveň približne 7% a v prípade H₂ 0%. Podiel nových registrácií nízko-emisných a bez-emisných vozidiel od roku 2016 do roku 2019 dosahuje menej ako 0,5 % a v posledných rokoch stagnuje. Za ostatné štyri roky vzrástla priemerná hodnota emisií CO₂ osobných vozidiel z 125 g/km na 133 g/km.

Investície:

- Podpora rozvoja infraštruktúry pre vozidlá na alternatívny pohon

Reformy:

- Zavedenie nových politík pre dlhodobú podporu alternatívnych pohonov v sektore dopravy

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Plán prispieje k rozšíreniu infraštruktúry pre vozidlá na alternatívny pohon (H₂ a EV) v súlade s odporúčaniami EK, t.j. pri EV minimálne 1 nabíjaci bod na každých 10 vozidiel (podiel 10%). Očakáva sa vystavenie minimálne 3029 nabíjajúcich bodov a vodíkových čerpacích staníc. Rozšírenie

možností nabíjania a nárast počtu elektromobilov umožní tzv. sektorové prepojenie (sector coupling) s energetikou, keďže batérie elektromobilov sú veľmi vhodným úložiskom pre prebytkovú elektrickú energiu. Dajú sa preto dobre využívať na reguláciu energetickej sústavy a k efektívnejšej integrácii obnoviteľných zdrojov a lokálnej výroby, prípadne pri zavádzaní inteligentného a V2G (vozidlo do siete – *vehicle to grid*) nabíjania.

2.1.4 Pripojme sa (connect)

Národný základný scenár: V Indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) Európskej komisie sa Slovensko umiestnilo v oblasti konektivity na 21. mieste z 28 členských krajín EÚ. Rozširovanie pokrytia vysokokapacitnými sieťami sa pohybuje na úrovni priemeru EÚ, výrazne zaostáva miera využitia vysokorychlostného pripojenia domácnosťami.

Investície:

- Lepšie služby pre občanov a podnikateľov
- Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy
- Investície v oblasti konektivity (hradené z iných zdrojov EŠIF)

Reformy:

- Budovanie eGovernment riešení prioritných životných situácií
- Reformy v oblasti konektivity (hradené z iných zdrojov EŠIF)
- Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Intervencie z EŠIF na vybudovanie prístupovej komunikačnej infraštruktúry budú realizované v súlade s Národným plánom širokopásmového pripojenia pripravovaným v rámci plánu obnovy s víziou zabezpečiť prístup ku komunikačnej infraštruktúre, ktorá bude schopná v dlhodobom horizonte naplniť kvalitatívne a kapacitné požiadavky na siete tzv. gigabitovej spoločnosti pre všetkých občanov a podnikateľov, ako aj inštitúcie verejnej správy. Cieľom je, aby všetky domácnosti, či už vidiecke alebo mestské, mali do roku 2030 prístup k internetovému pripojeniu s rýchlosťou minimálne 100 Mbit/s, s možnosťou rozšírenia na gigabitovú rýchlosť. Cieľom je takisto zaistiť, aby všetky významné subjekty sociálno-ekonomickej interakcie, ako sú školy, dopravné uzly a hlavní poskytovatelia verejných služieb, ako aj podniky používajúce digitálne služby, mali do roku 2030 prístup ku gigabitovému pripojeniu, a to na pasívnej časti infraštruktúry, ktorá nebude do budúcnosti vyžadovať výmenu z dôvodu zvyšujúcich sa kapacitných alebo iných kvalitatívnych a technologických požiadaviek.

2.1.5 Modernizujeme (modernise)

Národný základný scenár: Výsledky digitalizácie verejnej správy sa zlepšujú, napriek tomu zaostávajú za priemerom EÚ. Spomedzi 28 hodnotených krajín v Indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) Európskej komisie kleslo Slovensko v oblasti digitálnych verejných služieb z 24. pozície v roku 2018 na 26. pozíciu v roku 2020. Podľa hodnotenia rastie počet služieb dostupných online, miera ich využívania klesá.

Investície:

- Lepšie služby pre občanov a podnikateľov
- Digitálna transformácia poskytovania služieb verejnej správy
- Posilnenie preventívnych opatrení, zvýšenie rýchlosti detekcie a riešenia incidentov (ITVS)
- Rekonštrukcia a dobudovanie zabezpečených priestorov kritickej infraštruktúry (ITVS)
- Zapojenie sa do cezhraničných európskych projektov vedúcich k budovaniu digitálnej ekonomiky
- Investície spojené s opatreniami na zníženie regulačného zaťaženia podnikania
- Digitalizácia procesov insolvenčného konania
- Podporné nástroje reformy súdnej mapy - digitalizácia nástrojov, modernizácia IT vybavenia a analytické kapacity

Reformy:

- Budovanie eGovernment riešení prioritných životných situácií
- Centrálny manažment IT zdrojov

- Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti
- Štandardizácia technických a procesných riešení kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB)
- Opatrenia na zníženie regulačného zaťaženia podnikania
- Nová legislatíva pre zjednotenie a elektronizáciu procesu insolvenčného konania
- Reforma verejného obstarávania
- Reforma súdnej mapy
- Boj proti korupcii a posilňovanie integrity a nezávislosti súdnictva

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Vybudujú sa digitálne služby štátu postavené na jednotnom dizajne a založené na potrebách zákazníkov a životných situáciách, ktoré budú rýchlo, jednoducho a na akomkoľvek zariadení dostupné pre občana a podnikateľa na jednom mieste. Vďaka týmto službám nebudú musieť ovládať agendy úradov, komplikované zákonné postupy a vyplňať údaje, ktoré už štát eviduje. Elektronizáciou a digitalizáciou služieb v súdnictve a služieb pre insolvenčné konania sa zlepšia verejné služby pre občanov ako aj podnikateľov s dopadom na zjednodušenie podnikania na Slovensku i zníženie nákladov a zvýšenie transparentnosti pri ukončení podnikania. Digitalizáciou procesov sa zlepšia dátové možnosti pre monitoring politik v tejto oblasti.

2.1.6 Rozširujeme sa (scale-up)

Národný základný scenár: Na Slovensku zatiaľ neexistuje dostatočne funkčný ani udržateľný ekosystém prepájajúci viaceré hodnotové reťazce, ktorý by priaznivo pôsobil na rozvoj digitálnej ekonomiky, čoho výsledkom sú podpriemerné ukazovatele v kľúčových medzinárodných porovnaníach (DESI Index, OECD Príručka pre digitálne nástroje („Going Digital Toolkit“) a iné). V hodnotení DESI skončilo v oblasti integrácie digitálnych technológií podnikmi Slovensko na 21. mieste spomedzi krajín EÚ. Postavenie krajiny stagnuje a skóre sa v porovnaní s DESI 2019 znížilo, pričom je hlboko pod priemerom EÚ. Subjekty verejnej správy, výskumno-vývojové inštitúcie a súkromný sektor navzájom nespokupujú pri tvorbe spoločných projektov a iniciatív v oblasti aplikácie, či výskumu a vývoja digitálnych technológií s pridanou hodnotou. V súlade so Stratégiou digitálnej transformácie Slovenska 2030 a jej akčného plánu, ako aj v súlade so Stratégiou a akčným plánom na zlepšenie postavenia Slovenska v indexe DESI do roku 2025, treba dobudovať funkčný ekosystém digitálnej ekonomiky Slovenska, ktorého súčasťou budú kompetenčné centrá a platformy zamerané na konkrétne technológie. Tie následne budú v kontexte jednotného digitálneho trhu spolupracovať s ich európskymi partnermi a zároveň budú spoločne prispievať k budovaniu strategickej autonómie EÚ.

Investície:

- Zapojenie sa do cezhraničných európskych projektov vedúcich k budovaniu kapacít v oblasti top digitálnych technológií
- Podpora projektov zameraných na vývoj a aplikáciu top digitálnych technológií
- Podpora medzinárodnej spolupráce a zapájania sa do projektov Horizont Európa a EIT
- Excelentná veda
- Výskum a inovácie pre dekarbonizáciu ekonomiky
- Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky

Reformy:

- Riadenie procesu digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti
- Reforma riadenia, hodnotenia a podpory v oblasti vedy, výskumu a inovácií
- Reforma organizácie a financovania nepodnikateľských výskumných inštitúcií, najmä Slovenskej akadémie vied

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Vytvorí sa kompetenčné centrá, ktoré budú okrem podpory spolupráce na národnej úrovni spolupracovať aj s partnermi v rámci EÚ, pričom spoločnými aktivitami prispievajú k naplneniu kľúčového cieľa EÚ, ktorým je budovanie strategickej autonómie v digitálnych službách a technológiách. Prostredníctvom investícií do nástrojov podporujúcich digitalizáciu ekonomiky a výskumno-inovačného ekosystému Slovenska sa podarí výrazne zvýšiť podiel firiem využívajúcich pokročilé tzv. „cloudové a big data“ riešenia. Podporené budú konkrétne digitálne technológie, ktorých výber bude v súlade s prioritami EÚ a rozpracovanosťou projektov na národnej úrovni. Jedná sa napríklad o kapacity v oblasti vysokovýkonných

výpočtov, technológie decentralizovaného záznamu, kvantovú infraštruktúru, či nástroje umelej inteligencie, ktoré podporia rozvoj najmä v komerčnej a akademickej sfére

2.1.7 Rekvalifikujeme a zlepšujeme zručnosti (reskill and upskill)

Národný základný scenár: Slovenskí žiaci nie sú dostatočne pripravení čeliť novým výzvam, ktoré prináša zelená a digitálna transformácia. Zručnosti slovenských žiakov výrazne zaostávajú oproti žiakom v ostatných krajinách OECD. Najhoršie výsledky dosahujú slovenskí žiaci v čitateľskej a prírodovednej gramotnosti, zaostávajú aj v zručnostiach ako kritické myslenie, schopnosť riešiť problémy a pracovať v tíme. Pozadu je aj finančná gramotnosť a globálne kompetencie, zahŕňajúce schopnosť porozumieť a analyzovať rôzne perspektívy a kriticky vyhodnotiť súčasné globálne a medzikultúrne otázky. Úroveň digitálnych zručností slovenských žiakov naďalej výrazne zaostáva za ostatnými krajinami, pritom ich potreba na trhu práce výrazne rastie. Štvrtina dospeléj populácie Slovenska nemá predošlé skúsenosti s počítačmi a skoro polovica dospelých (16-74) Slovákov nemá ani základné digitálne zručnosti. V oblasti digitálnych zručností Slovensko obsadilo spomedzi krajín EÚ až 22. priečku v indexe DESI. Podiel Slovákov (16-74), ktorí uvádzajú, že majú aspoň základné digitálne zručnosti, sa oproti roku 2017 znížil z 59% na 54% (cieľ Európskej komisie: 70%). Na Slovensku zatiaľ neexistuje systémový prístup pre realizáciu vzdelávania dospelých v oblasti digitálnych zručností a jeho financovania z verejných zdrojov. Len 2% Slovákov nadobudlo schopnosti v oblasti digitálnych zručností prostredníctvom verejných programov vzdelávania. Vzdelávanie v oblasti digitálnych zručností je do veľkej miery závislé na vzdelávaní v zamestnaní, resp. na zamestnávateľom hradených programoch. Zvlášť problematické je to pre ľudí v post-produktívnom veku, ktorí tak majú veľmi limitovaný prístup k rozvoju digitálnych zručností.

Investície:

- Digitálna infraštruktúra v školách
- Investičná podpora pri strategickom rozvoji vysokých škôl
- Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky
- Excelentná veda
- Zlepšovanie digitálnych zručností seniorov a distribúcia senior tabletov

Reformy:

- Reforma obsahu a formy vzdelávania (kurikulárna a učebnicová reforma)
- Príprava a rozvoj učiteľov na nové obsahy a formy výučby (zmena vysokoškolskej prípravy učiteľov a posilnenie profesijného rozvoja učiteľov)
- Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania
- Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a úprava F-odborov
- Zmena financovania vysokých škôl vrátane zavedenia výkonnostných zmlúv
- Zavedenie systému periodického hodnotenia vedeckého výkonu
- Skvalitnenie vzdelávania a zabezpečenie spôsobilosti v oblasti KIB
- Strategický prístup k vzdelávaniu v oblasti rozvoja digitálnych zručností v spolupráci so zástupcami kľúčových zainteresovaných strán

Očakávaný príspevok k dosiahnutiu cieľov EÚ: Opatreniami z plánu obnovy sa zvýši kvalita vzdelávacieho procesu, ktorý sa odrazí v zlepšení výsledkov žiakov v medzinárodných testovaniach, najmä v kľúčových oblastiach ako je gramotnosť, kritické myslenie a digitálne zručnosti. Hlavným nástrojom bude zmena obsahu vzdelávania a jeho efektívna implementácia na školách. Žiaci získajú nevyhnutné digitálne zručnosti a podiel žiakov s nedostatočnými základnými zručnosťami sa zníži k úrovni 15% v súlade s cieľmi Európskej komisie. Investície do digitálnej výbavy škôl vytvoria podmienky na digitálne vzdelávanie a umožnia kontakt s digitálnymi technológiami všetkým sociálnym vrstvám. V rámci vzdelávania v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti sa vytvorí program vzdelávania a zvyšovania bezpečnostného povedomia pre pracovníkov verejnej správy. Vďaka podpore rozvoja nových digitálnych zručností najmä u osôb v produktívnom a post-produktívnom veku v rámci reforiem komponentu 17 sa zvýši schopnosť uvedených osôb adaptovať sa na zmeny v automatizácii, digitalizácii.

3. Rovnosť žien a mužov a rovnaké príležitosti pre všetkých

Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky v súvislosti s rovnosťou žien a mužov a rovnakými príležitosťami pre všetkých nadväzuje na definície rovnosti v národných ako aj medzinárodných zmluvách a nástrojoch. Rovnosť žien a mužov a nediskriminácia, resp. rovnaké príležitosti sú podľa Zmluvy o fungovaní Európskej únie ako aj Charty základných práv EÚ základnou hodnotou EÚ, základným právom a kľúčovou zásadou Európskeho piliera sociálnych práv.

Na národnej úrovni základné práva a slobody pre každého bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie zaručuje Ústava Slovenskej republiky. Z hľadiska legislatívy zakazuje diskrimináciu najmä zákon 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tzv. antidiskriminačný zákon.

Hľadisko rovnosti pre všetkých vyzdvihuje aj Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2020-2024, podľa ktorého "vláda SR bude realizovať politiky zamerané na znižovanie nerovností medzi mužmi a ženami a odstraňovanie diskriminácie žien". Strategicky ho rámčuje nový návrh Celoštátnej stratégie rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2020-2025, ktoré vypracoval odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR). Stratégia je podľa ministerstva "pokračovaním úsilia Slovenskej republiky začleňovať princíp rovnosti žien a mužov do všetkých svojich politik." Dokument tiež zdôrazňuje potrebu zabezpečiť ochranu pracovných miest v odvetviach so silným zastúpením žien a zahrnúť tento aspekt aj do Plánu obnovy a odolnosti SR. Práve oblasti ako vzdelávanie a zdravotníctvo, ktoré patria medzi hlavné priority plánu obnovy, sa radia medzi odvetvia s dominantným zastúpením žien.

Plán obnovy dodržiavanie vyššie uvedených zmlúv a princípov implicitne zahŕňa. Počas jeho prípravnej fázy komunikovalo Ministerstvo financií SR, ktoré plní úlohu Národnej implementačnej a koordinačnej autority (NIKA), s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity ako aj s odborom horizontálnych princípov (gestor horizontálnych princípov rovnosť mužov a žien a nediskriminácia v rámci EŠIF) na MPSVaR SR. S ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny bude komunikácia a spolupráca pokračovať aj počas implementačnej fázy plánu.

3.1 Hlavné výzvy v oblasti rovnosti mužov a žien a rovnakých príležitostí pre všetkých

Slovenská republika sa na základe Indexu rodovej rovnosti 2020,³ ktorú na pravidelnej ročnej báze vypracováva Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE), umiestnila na 25. mieste v rámci Európskej únie. Na škále, na ktorej 0 bodov predstavuje absolútnu nerovnosť a 100 bodov úplnú rovnosť, dosiahlo Slovensko 55,5 bodu. Od roku 2010 si tak polepšilo len o 2,5 bodu a posunulo sa o jedno miesto v porovnaní s rokom 2019. Agentúra medzi pozitívami vyzdvihla vyššie príjmy tak žien, ako aj mužov (oboje rovnako o 18%); vyšší počet absolventov a absolventiek terciárneho vzdelávania a zvýšenie participácie žien na politickom rozhodovaní. Na druhej strane na Slovensku pretrvávajú platové rozdiely medzi mužmi a ženami. Podľa údajov Štatistického úradu SR bola v roku 2019 priemerná hrubá mzda žien o 20,2% nižšia ako u mužov. Mzdový rozdiel medzi mužmi a ženami na rovnakých pozíciách bol v roku 2019 na úrovni 9%. U žien tvorí základná mzda väčší podiel z celkového zárobku, pričom zásadný rozdiel sa prejavil najmä vo vyplácaných prémiech a odmenách, ktoré mali ženy o 45 % nižšie ako muži. Podľa Štatistického úradu, rozdiely v platoch medzi ženami a mužmi „tiež ovplyvňujú aj zakorenené predsudky o vhodnosti mužov a žien vykonávať určité práce (funkcie), postup v zamestnaní a participácia na vedúcich funkciách, materské a rodičovské povinnosti. Nezanedbateľný vplyv má aj celkové množstvo odpracovaných hodín a nadčasov najmä v súvislosti so starostlivosťou o závislé osoby v domácnosti.“⁴

Podľa prieskumu Eurobarometer bolo vnímanie diskriminácie na Slovensku v roku 2019 najmä na základe príslušnosti k rómskemu etniku (41%), farby pleti (29%) a sexuálnej orientácie (25%). Medzi ďalšími faktormi, ktoré respondenti uviedli ako rozšírené formy diskriminácie na Slovensku bol aj etnický pôvod (24%), vnímanie človeka ako príliš starého alebo príliš mladého (22%) či jeho postihnutie (21%). Rovnaký prieskum tiež ukázal, že väčšina

³ [Index rodovej rovnosti 2020](#), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

⁴ [Platové rozdiely medzi ženami a mužmi 2020](#), Štatistický úrad SR

Ľudí považuje identitu kandidáta ako Róma (39%) alebo vek kandidáta (37%) za možný diskriminačný faktor v konkurencii s rovnako kvalitným uchádzačom počas pracovného pohovoru.

Nerovnosti medzi obyvateľmi prehĺbila aj pandémia COVID-19, ktorá disproportčne zasiahla rôzne skupiny obyvateľstva, obzvlášť ženy kvôli viacerým faktorom. Podľa Celoštátnej stratégie rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2020-2025 ženy čelia ohrozeniu ich ekonomickej aj zdravotnej situácie v dôsledku dominantného zastúpenia v zdravotníckych a sociálnych odvetviach, väčšej pravdepodobnosti skúsenosti s násilím a aj zvýšenej už doteraz neproporčnej starostlivosti o domácnosť. Ženy tvoria na Slovensku až 80,6% osôb pracujúcich v zdravotníctve. Dominantnú zložku predstavujú v pobytových zariadeniach (napr. domy pre seniorov) - 86,3%, v opatrovateľských službách (83,5%) a v terénnej sociálnej práci (86,2%).

Faktor, ktorý ovplyvňuje prítomnosť žien na trhu práce, je aj nedostatok kapacít zariadení pre deti do troch rokov ako aj materských škôl. Miera zamestnanosti žien z dôvodu starostlivosti o deti je nižšia v porovnaní s krajinami EÚ a V3. Podľa Národnej stratégie zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 prítomnosť detí mladších ako 6 rokov v rodine významne znižuje mieru zamestnanosti žien, kým zamestnanosť mužov skôr zvyšuje. Miera zamestnanosti žien 25 – 49 ročných s dieťaťom mladším ako 6 rokov je nižšia ako 40%, u mužov tej istej vekovej kategórie a v tej istej fáze rodičovstva však viac ako 83%. Neskorší vstup alebo návrat matiek na trh práce prehľbuje príjmovú medzeru medzi pohlaviami. Napriek zavedeniu legislatívy a možnosti čerpania EÚ zdrojov na tento účel sa zatiaľ nepodarilo výraznejšie zvýšiť kapacity zariadení pre deti do troch rokov.

3.2 Systém riadenia, koordinácie, implementácie, hodnotenia, monitorovania a kontroly horizontálneho princípu

Ako vyplýva z nariadenia EÚ 2021/241, cieľ dosiahnutia rovnosti žien a mužov a rovnakých príležitostí pre všetkých v pláne obnovy nepredstavuje samostatný komponent plánu, toto hľadisko je však zohľadnené naprieč celým plánom vzhľadom na plnenie základných požiadaviek EÚ. Horizontálne princípy uvedené pre fondy EÚ v programovom období 2021 - 2027, t.j. účinné uplatňovanie a vykonávanie Charty základných práv Európskej únie a implementácia a uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES sú v nariadení EÚ 2021/241 uvedené, avšak nie ako horizontálne princípy, ale aspekty dodržiavania v rámci implementácie. Nejde len o rovnosť medzi mužmi a ženami, ale rovnosť pre všetkých, vrátane nediskriminácie a rovnosti vo vzťahu k zdravotne znevýhodneným osobám.

Na národnej úrovni pre programové obdobie 2021 - 2027 existuje efektívny a účinný Mechanizmus riadenia, koordinácie, implementácie, hodnotenia, monitorovania a kontroly horizontálnych princípov pre Chartu základných práv Európskej únie a implementáciu a uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktoré zahŕňajú aj oblasti rovnosti mužov a žien, nediskriminácie či rovnakých príležitostí s ohľadom na zdravotné postihnutie, ktorý spadá do pôsobnosti odboru horizontálnych princípov na MPSVaR SR, subjekt zodpovedný za implementáciu. Úlohou tohto systému je zabrániť akémukoľvek použitiu finančných prostriedkov EÚ na činnosti, či aktivity, ktoré by vykazovali hoci len čiastkovo diskrimináciu v nadväznosti na Chartu základných práv EÚ a Dohovor OSN pre osoby so zdravotným postihnutím. Systém zasahuje do celého procesu alokovania finančných prostriedkov, a to od koordinácie prerozdelenia financií, počas implementácie, nastavením čiastkových kritérií hodnotenia, spôsobom monitorovania a taktiež v rámci kontroly projektov. Účinný mechanizmus je súčasťou plnenia základných horizontálnych podmienok (ZHP), kde ich splnenie je predpokladom úspešnej implementácie fondov politiky súdržnosti EÚ na programové obdobie 2021 -2027. Kritéria pre ZHP sú definované v prílohe č. 3 Návrhu Všeobecného nariadenia EÚ na programové obdobie 2021 – 2027.

Pre Plán obnovy a odolnosti SR bude zavedený podobný mechanizmus pre zohľadnenie aspektu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí pre všetkých bez ohľadu na pohlavie, rasový alebo etnický pôvod, náboženstvo alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, ktorý bude záväzný pre všetky subjekty zodpovedné za implementáciu reforiem a kľúčových investícií z fondu obnovy. Gestorom prípravy a realizácie účinného mechanizmu pre Chartu základných práv EÚ a Dohovor OSN pre osoby so zdravotným postihnutím vo fondoch EÚ na národnej úrovni je MPSVaR SR (Odbor horizontálnych princípov). Gestor NIKA môže doložky vplyvov monitorovať a vyhodnocovať.

3.3 Uplatnenie v rámci pilierov plánu obnovy a odolnosti

Plán obnovy a odolnosti SR reflektuje aspekt rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí pre všetkých systematickou integráciou zohľadňovania situácie, priorít a potrieb jednotlivých skupín obyvateľstva. Tento aspekt sa uplatňuje nielen v plánovacej fáze, ale aj vo fáze implementácie jednotlivých reforiem a investícií, a to zavedením mechanizmu v rámci metodických usmernení. Dodržiavanie hľadiska rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí pre všetkých v pláne obnovy je možné opísať v rámci šiestich základných pilierov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti:

V rámci plánu obnovy bude obnova verejných historických budov zahŕňať prvky zlepšovania bezpečnosti a prístupnosti týchto budov (debarierizačné opatrenia pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie), čím sa zabezpečí ich prístupnosť všetkým, ako aj dostupnosť služieb, ktoré poskytujú. Verejná podpora obnovy rodinných domov bude selektívne zohľadňovať riešenie energetickej chudoby sociálne znevýhodnených domácností na Slovensku. Sú to práve ženy, ktoré podľa dostupných dát trpia energetickou chudobou viac a na ktoré má zmena klímy a jej negatívne vplyvy špecifický dopad. Zohľadnenie aspektov rovnosti žien a mužov v adaptácii na zmenu klímy môže zohrávať kľúčovú úlohu pri využívaní plného potenciálu týchto politík.

V komponente *Udržateľná doprava* s cieľom zvýšiť využívanie vlakovej dopravy ráta Plán obnovy s kúpou nízkopodlažných vlakov (bezbarierový prístup), ktoré umožnia, resp. zjednodušia dopravu aj pre ľudí so zdravotným znevýhodnením. Nové vozidlá vybavené modernými vizuálno-akustickými informačnými systémami uľahčia cestovanie osôb so zrakovým alebo sluchovým postihnutím.

V komponente *Digitálne Slovensko* sa bude k rozvoju digitálnych služieb pristupovať s ohľadom na princíp rovného prístupu a s ohľadom na znevýhodnené skupiny obyvateľstva a plnenie čl.9 Dohovoru OSN pre osoby so zdravotným postihnutím (prístupnosť k informáciám a službám). Konkrétnym opatrením je napríklad zavedenie tabletov pre seniorov, ktorí sa vplyvom zrýchleného nástupu digitálnych technológií počas pandémie ocitli bez prostriedkov a schopností komunikovať prostredníctvom moderných online nástrojov s rodinou, ale často aj s verejnými inštitúciami. Reforma v oblasti konektivity prispeje k rovnému prístupu k digitálnym službám pre občanov bez ohľadu na lokalitu. V súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím poskytnú novopripravované a dodávané IT systémy, ich úpravy a harmonizácie v zmysle súčasne platnej legislatívy v SR také riešenia, ktoré umožnia znevýhodneným skupinám prístup k informáciám a službách štátu a verejnej správy. Prinášaním nových inovatívnych riešení a investíciou do moderných technológií plán obnovy pomôže napríklad osobám so zrakovým postihnutím lepšie ovládať moderné nástroje a využívať ich výhody pri komunikácii so spoločnosťou v každodennom živote.

Prostredníctvom reforiem a investícií navrhovaných v komponente *Lákanie a udržanie talentov* sa zjednoduší prístup vysokokvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín na slovenský pracovný trh. Vďaka reforme pobytovej a pracovnej legislatívy sa skrátí a výrazne zjednoduší proces získavania prechodného pobytu na Slovensku a vďaka rôznym programom sa podporia jazykové zručnosti ako aj celková integrácia štátnych príslušníkov tretích krajín do slovenskej spoločnosti.

Vďaka dostupnejšej formálnej starostlivosti, najmä terénnej a ambulantnej, ktorá je priamo podporená cez investície v komponente *Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť*, sa zníži záťaž neformálnych opatrovateľov a zvýši sa ich participácia na trhu práce. Platí pritom, že medzi týmito opatrovateľmi výrazne prevažujú ženy. Komunitné služby zároveň posilnia sociálnu inklúziu osôb so zdravotným postihnutím v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Jedným z operačných cieľov Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov je aj garancia miesta v bezplatnej materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania pre deti od troch rokov s cieľom zmierniť dopad rodičovstva na zamestnanosť žien a mužov. Vďaka zavedeniu právneho nároku na materskú školu od troch rokov, s ktorým ráta plán obnovy v komponente *Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch*, sa adresuje problém nízkej dostupnosti zariadení starostlivosti o deti.

V súlade s prvým princípom Európskeho piliera sociálnych práv (Charta základných práv EÚ, čl. 14 a Dohovor OSN pre osoby so zdravotným postihnutím, čl. 24) zameraným na právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie sa plán koncentruje na dostupnosť kvalitnej predškolskej výchovy, inkluzívny prístup vo vzdelávaní orientovaný na individuálne potreby každého dieťaťa a nižšiu mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky. Komponent *Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch* je taktiež v súlade s pripravovanou Stratégiou rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Navrhované reformy a investície znížia segregáciu vo vzdelávaní a posilnia sociálnu súdržnosť aj vďaka investíciám, ktoré zahŕňajú oprávnenosť výdavkov na debarierizáciu školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému.

Podpora služieb ranej starostlivosti (vrátane ich financovania) v marginalizovaných rómskych komunitách a v prostredí generačnej chudoby, pomôže prácou s rodinami v domácom prostredí prekonávať existujúce bariéry, rozvíjať kognitívne a motorické zručnosti detí, pripravovať ich na vstup do formálneho predprimárneho vzdelávania a robiť osvetu o jeho prínosoch medzi rodičmi. Súčasťou nástrojov na podporu zvýšenia účasti detí z rodín v hmotnej núdzi na predprimárnom vzdelávaní bude aj motivovanie rodín pomocou podmienených finančných transferov. Podpora služieb ranej starostlivosti zároveň posilní rovnosť žien a mužov v marginalizovaných rómskych komunitách, a to rozvojom čitateľskej gramotnosti a rodičovských zručností matiek, ktorým sa tým zvýši sebavedomie a odhodlanie uplatniť sa na trhu práce po rodičovskej dovolenke. Vytvorí sa grantová schéma pre mimovládne organizácie a ďalšie subjekty na podporu poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0 až 6 rokov, najmä z prostredia marginalizovaných rómskych komunít a z prostredia generačnej chudoby. Nastavenie programu bude čerpať z existujúcich skúseností občianskeho združenia Cesta von a hodnotenia projektu Omama, ktoré prebieha za účasti odborníkov z Oxfordskej univerzity. Dôraz bude kladený na zapojenie žien priamo z komunity ovládajúcich jej jazyk a miestne podmienky, ktoré absolvujú kvalitné školenie a mentoring. Novelou zákona o pomoci v hmotnej núdzi sa zároveň rozšíri nárok na príspevok na nezaopatrené dieťa na tie deti v predškolskom veku, ktoré navštevujú programy predprimárneho vzdelávania ako forma podmienenej finančnej pomoci, ktorá bude rodiny ohrozené chudobou motivovať k účasti detí na predprimárnom vzdelávaní.

Zavedením systému včasného varovania predčasným ukončením školskej dochádzky budú školy môcť včas zachytiť žiakov, ktorí sú ohrození predčasným ukončením školskej dochádzky. Takéto systémy vyhodnocujú rôzne relevantné faktory týkajúce sa žiaka a jeho dochádzky. Pravdepodobne pôjde najmä o žiakov z chudobnejších domácností v dôsledku potreby ekonomicky zabezpečiť domácnosť. Zvýšené riziko sa môže v dôsledku domáceho a sexuálneho násillia či predčasného tehotenstva týkať dievčat a v súvislosti s vyšším zdravotným rizikom aj niektorých žiakov so zdravotným znevýhodnením. Práve mentoring a tútoring posilní rovnosť žien a mužov zameraním sa aj na problémy, ktorým čelia najmä mladé ženy ako napríklad predčasné otehotnenie a domáce násillie a na ich aktívne adresovanie. V rámci regulácie tzv. F-odborov bude taktiež osobitná pozornosť venovaná odboru „praktická žena“, ktorý je založený na stereotypoch o úlohe žien v spoločnosti a ktorý vykazuje nízku úspešnosť absolventiek pri uplatnení sa na trhu práce.

Nová kurikulárna a učebnicová reforma bude do kurikula systematicky integrovať aj prierezové témy, vrátane rovnosti žien a mužov. V kritériách na posudzovanie učebníc, resp. didaktických prostriedkov bude posilnený zreteľ na rovnosť medzi mužmi a ženami. Za účelom transformácie študijných programov pripravujúcich budúcich učiteľov bude vytvorený grantový program pre univerzity, ktorý podporí vznik nových učiteľských študijných programov. Súčasťou je aj financovanie takých zmien v programoch, ktoré podporujú zavádzanie inkluzívneho vzdelávania, vzdelávanie žiakov s odlišným materinským jazykom a rozvoj digitálnych kompetencií u študentov učiteľstva. Jednou z podmienok v rámci udeľovania grantov bude posilňovanie rovnosti medzi mužmi a ženami.

4. Súdržnosť plánu

Plán obnovy a odolnosti je spoločnou reakciou krajín EÚ na silný pokles ekonomiky v dôsledku pandémie. Slovensko zároveň musí riešiť dlhodobú výzvu, ktorou je úsilie prekonať ekonomickú stagnáciu. Kombinácia investícií, štrukturálnych reforiem a efektívnych verejných politík umožní krajine začať opäť dobiehať životnú úroveň priemeru EÚ, dosiahnuť významné a udržateľné zlepšenie v kľúčových oblastiach ovplyvňujúcich kvalitu života na Slovensku.

4.1 Vzdelávanie

Vzdelávanie vplýva na kvalitu „produktívneho“ ľudského kapitálu a zvyšuje potenciál ekonomiky. Inovatívna ekonomika si vyžaduje vzdelaných, zručných a adaptabilných zamestnancov, ktorí sú nenahraditeľným zdrojom konkurenčnej výhody pre domáce firmy na medzinárodných trhoch. Aj v službách štátu môžu byť vzdelaní ľudia zdrojom inovácií v dizajne aj implementácii verejných politík. Vzdelávanie zároveň prispieva k nemateriálnej kvalite života, napríklad posilnením demokratických hodnôt, kultúry, občianskej angažovanosti, či odolnosti spoločnosti proti informačným hrozbám.

K lepším vzdelávacím výsledkom prispeje reforma obsahu vzdelávania, učebnicovej politiky a prípravy učiteľov. Na tieto reformy budú nadväzovať investície do nových učebníc a nového modelu kurikulárneho manažmentu. Odstrániť investičný dlh v digitálnom vybavení škôl pomôže nákup digitálnych technológií a nasadenie digitálnych koordinátorov, ktorí budú poskytovať učiteľom podporu pri zavádzaní nových technológií do výučby s cieľom zvýšiť digitálne zručnosti žiakov. Rozširovanie kapacít materských škôl a odstraňovanie bariér zabezpečia univerzálnu dostupnosť predprimárneho vzdelávania, ktoré je kľúčové pre začleňovanie znevýhodnených detí vo vzdelávacom procese. Na tieto investície bude nadväzovať reforma v oblasti inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch, ktorá deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zabezpečí adekvátnu podporu a vytvorí podmienky pre ich plnohodnotné začlenenie do spoločnosti a na trh práce. Komplexná reforma riadenia, financovania a hodnotenia vysokých škôl pozdvihne kvalitu vysokých škôl, ktoré umožnia viac stimulovať najtalentovanejší ľudský kapitál a potenciál ekonomiky.

4.2 Veda, výskum a inovácie

Finančná a inštitucionálna podpora vedy, výskumu a inovácií spojená s profesionalizáciou riadenia podpory je kľúčom k vytvoreniu účinného inovačného ekosystému, ktorý spojí aktérov z verejného a súkromného sektora, konkrétne verejnej správy, vysokých škôl a biznisu, s cieľom posilniť konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Výsledky inovačného procesu však môžu zvýšiť nielen konkurenčnú výhodu súkromných firiem, ale aj kvalitu a rýchlosť verejných služieb a prispieť k riešeniu lokálnych a globálnych environmentálnych výziev.

K väčšej účinnosti investícií do vedy, výskumu a inovácií prispeje zásadná reforma riadenia a hodnotenia podporných nástrojov vrátane podpory digitálnej ekonomiky. Nové formy spolupráce súkromného a verejného sektora prinesie reforma organizácie a financovania výskumných inštitúcií, najmä Slovenskej akadémie vied. Reforma pobytovej a pracovnej legislatívy a podporné nástroje na jednoduchšiu integráciu výrazne zvýšia kvalitu ľudského kapitálu. Investície do súťažného verejného financovania vedy, výskumu a inovácií, do vtažnutia súkromných investícií a do digitalizácie ekonomiky podpora orientáciu ekonomiky na výskumno-vývojové aktivity a zvýšia jej konkurencieschopnosť. Investície do najtalentovanejších študentov, do expertov a do vyššej mobility výskumno-vývojových pracovníkov podpora ľudské kapacity schopné transformáciu slovenskej ekonomiky realizovať.

4.3 Zelená ekonomika

Inteligentne nastavené regulácie, stimuly a dane motivujú inovácie a vývoj environmentálne šetrnejších technológií. Čisté životné prostredie a príroda pozitívne vplyvajú na zdravie a kvalitu života. Znižovaním emisií skleníkových plynov pomôže Slovensko medzinárodnému úsiliu, ktoré je kľúčové v snahe zabrániť prepadu životnej úrovne na celom svete.

K zníženiu emisií prispievajú opatrenia ako napríklad ukončenie podpory spaľovania hnedého uhlia v elektrárni Nováky, reforma regulácie trhu s elektrinou s cieľom zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie v elektrickom mixe Slovenska, reforma spracovania stavebného odpadu či zmeny v krajnotvorbe. Na reformy budú nadväzovať

investície do podpory obnoviteľných zdrojov energie, renovácií budov, dekarbonizácie priemyslu, infraštruktúry pre vozidlá na alternatívny pohon a adaptácie regiónov na klimatickú zmenu s dôrazom na ochranu prírody a rozvoj biodiverzity. Investície do zelenej obnovy budov budú okrem zvyšovania energetickej efektívnosti prispievať ku kvalite ovzdušia znížením koncentrácie prachových častíc. Súvisiaca reforma zosúladienia podporných mechanizmov do jednotného komplexného nástroja zjednoduší proces získania podpory na obnovu rodinných domov.

4.4 Zdravie

Kvalitná zdravotná starostlivosť zvyšuje produktivitu, predlžuje produktívny život a prispieva k zmierňovaniu negatívnych ekonomických vplyvov starnúcej populácie. Zároveň vytvára podmienky pre aktívne starnutie a rešpekt k ľudskej dôstojnosti na sklonku života. Ak by sa kvalita slovenského zdravotníctva zlepšila na úroveň EÚ15, počet odvrátiteľných úmrtí by sa ročne znížil približne o 5 000.

Plán obnovy a odolnosti kombinuje investície a reformy zamerané na inovatívny prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti, ako aj výrazné zvýšenie kvality a dostupnosti. K zefektívneniu využívaných zdrojov a nemocničných kapacít prispeje nová mapa ústavnej zdravotnej starostlivosti a definícia nových typov nemocníc. Na reformu priamo nadväzujú investície do výstavby, rekonštrukcie, vybavenia a digitalizácie nemocníc. Nová sieť nemocníc upraví aj mapu záchranej zdravotnej služby, čo si vyžiada investície do infraštruktúry a vybavenia. Optimalizácia siete primárnej starostlivosti a zvýšenie počtu a rozšírenie kompetencií všeobecných lekárov zvýšia dostupnosť zdravotnej starostlivosti a pomôžu eliminovať nadbytočné návštevy u drahých špecialistov. Opatrenia v dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti a starostlivosti o duševné zdravie vytvoria dostatočné kapacity na doliečenie a komunitné riešenia, čím predídu drahým „sociálnym“ a opakovaným hospitalizáciám. Zavedenie komunitných psychosociálnych centier pre chronických pacientov pomôže predchádzať ich umiestňovaniu v pobytových zariadeniach sociálnych služieb. Kombinácia uvedených opatrení zvýši dopyt po kvalifikovaných pracovníkoch a zlepši podmienky najmä v nemocniciach a zariadeniach sociálnych služieb, čo prispeje k riešeniu nedostatku personálu v slovenskom zdravotníctve.

4.5 Verejná správa a digitalizácia

Transparentné a nekorupčné prostredie stimuluje verejné a súkromné investície, rozvoj ľudského kapitálu a podporuje ekonomickú stabilitu a hospodársky rast. Citlivý prístup k regulácii ako aj kvalitné verejné inštitúcie pomáhajú vytvárať priaznivé a inovatívne podnikateľské prostredie a kvalitné pracovné miesta. Digitalizácia vo verejnom sektore prináša efektívnejšie poskytovanie moderných služieb firmám a občanom. Dôraz na udržateľnosť verejných financií zároveň prispieva k ekonomickej stabilite, medzigeneračnej spravodlivosti a vyššej kvalite života.

Plán obnovy obsahuje reformy a investície, ktoré pomáhajú zefektívňovať procesy vo verejnej správe a zvyšujú kvalitu verejných služieb pre občanov a firmy. Opatrenia na zníženie regulačnej záťaže a zjednodušenie procesov vo verejnom obstarávaní podporia kvalitu podnikateľského prostredia. Reforma súdnej mapy podporí špecializáciu sudcov, čo skvalitní a zrýchli súdne rozhodnutia, zvýši dôveryhodnosť v súdny systém a posilní právnu istotu pre občanov aj podnikateľov. Reforma polície zefektívni odhaľovanie finančnej kriminality spojenej s korupciou. Reforma integrovaného záchranného systému posilní odolnosť krajiny v krízových situáciách akou je aktuálna pandémia COVID-19. Rozvoj digitálnych služieb, ktorý umožní zvýšiť podiel elektronických podaní na diaľku, bez nutnosti cestovania, a preferencia energetickejšieho efektívnych technológií prispievajú k naplneniu zelených cieľov. Podpora v oblasti konektivity a kybernetickej bezpečnosti vytvorí predpoklady na rozvoj digitalizácie v celej spoločnosti a umožní plnenie digitálnych cieľov naprieč celým reformným plánom.

4.6 Udržateľné verejné financie ako predpoklad napĺňania cieľov plánu obnovy a odolnosti

Nevyhnutným predpokladom pozitívneho efektu investícií, reforiem a opatrení spojených s plánom obnovy a odolnosti sú zdravé verejné financie. Dlhodobú udržateľnosť hospodárenia štátu a ostatných zložiek verejnej správy podporí viacero veľkých reforiem zameraných na podporu ekonomického rastu, riešenia vplyvu demografického vývoja, vyššiu ekonomickú efektívnosť a spoločenský prínos verejných výdavkov.